

II

DOKUMENTA NEMAČKIH OKUPATORA I KVISLINGA

**NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIV-
NOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 1. MARTA 1945. ZA
FORMIRANJE AKCIJSKOG ŠTABA „LEVE”¹**

KOMANDANT SS I POLICIJE	Kantonman, 1. mart 1945.
U OPERATIVNOJ ZONI	<i>Strogo poverljivo</i>
JADRANSKO PRIMORJE	g p _n meraka
<i>Operativni štab</i>	2. primerak

— Ia² — Delovod. br. 1161/45. Str. pov.

NAREĐENJE

za formiranje Akcijskog štaba »Leve«³ (Löwe)

1.) Od 2.3.45. u 8,00 čas formiraće se Akcijski štab »Leve«.

2.) *Komandant Akcijskog štaba:*

SS-grupenfirer i general-lajtnant policije G l o b o č n i k
[Globočnik].

Štab sačinjavaju:

major Zašt. pol. M u n d h e n k e , načelnik Štaba,
kapetan Zašt. pol. H o r n o f , la te 1 pisar

1 crtač

1 štabna pomoćnica

poručnik Zašt. pol. H o f m a n [Hoffmann], Ib,⁴

SS-oberšturmfiurer A l v a n g [Alwang] Ic⁵ te 2 tumača,

1 pisar

1

major Zašt. pol. M i l e r [Müller], — k-dant veze i 1

dispečer veze,

poručnik Zašt. pol. Z i g l e [Siegle] 01,⁶

kapetan D e d i , oficir za vezu 710. peš. div. i 1 tumač,

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

² Operativni odsek

³ „Lav“. Ovaj štab formiran je za produžetak akcije čišćenja Trnovskog gozda pod nazivom „Ribecal (Rübezahl) III" (vidi dok. br. 156, 157 i 159).

⁴ Pozadinski odsek

⁵ Obaveštajni odsek

* Ađutant načelnika štaba i načelnika Operativnog odseka.

SS-oberšturmfiŕir J o a h i m [Joachim], ađutant,
Viši ŕtabni lekar dr G a m e r , IV c⁷
5 ŕofera
2 kurira.

- 3.) Transportno odeljenje 2.3.45. u 14,00 časova stavlja na raspolaganje radi premeštaja 2 putnička automobila, a za konačare u 8,30 časova 1 putnički automobil koji će se kasnije dodeliti Operativnom ŕtabu.
- 4.) Kao konačari biće upućeni:
poručnik Z i g l e
rez. obervahtmajst. H e n i g [Hennig] i
SS-obervahman F r a n d o l i n .
- 5.) Sa sobom poneti: marševski prtljag, 2 ćebeta i oruđe.
- 6.) Za smeštaj i ishranu staraće se k-dant SS i pol. u Gorici.

Načelnik ŕtaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-ŕturmbanfiŕir i major
Zašt. pol.

Dostavljeno:

la, Ib, Ic, K—tu veze, IVc, V ⁸	6
K—tu SS—i pol. Gorica .	1
	7
rezerva	1
	8

⁷ Verovatno greška; treba: IV b = Sanitetski odsek.

¹ Transportno odeljenje

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 2. MARTA 1945.
ZA FORMIRANJE ZDRUŽENOG ODREDA »LEVE«¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE
Operativni štab

Kantonman, 2. 3. 45.
Strogo poverljivo
A) p teraka
2. primerak

Ia Delovodn. br. 1171/45. (Str. pov.)

Sadržaj: Akcija »Ribecal [Rübezahl] III«²

1.) Za nastavljanje akcije »Ribecal III« od 2. 3. 45. u 8,00 čas. formira se Združeni odred »Leve« [Löwe]³ pod mojom komandom.

2.) Združenom odredu pripadaju:

a) *Borbena grupa Cušnajd* [Zuschneid].

Komandant: major Zašt. pol. Cušnajd.

Jedinice: U. i 12. četa 10. SS-pol. puka,

II bataljon 10. SS-pol. puka bez jedne čete, ojač. III bataljon 15. SS-pol. puka, pukovske jedinice 10. SS-pol. puka bez baterije topova,

1 četa SS-pol. puka »Bocen« [Bozen], delovi 1. slov. jurišnog puka,

delovi 182. pol. brd. čete za vezu,

Služba bezbednosti: akcijske komande.

Naknadno privedeni i potčinjeni biće (prethodno usmeno):

2 bataljona Srpskog dobrovoljačkog korpusa,

1 bat. Kavkazaca.

b) *Borbena grupa Kesterman* [Köstermann]:

Komandant: potpukovnik Kesterman.

Jedinice: 2 batalj. 730. puka sa pukov. pion. vo-dom i polubater. I diviz. 112. art. puka,

III batalj. 10. SS-pol. puka bez 2 čete sa bater. topova 10. SS-pol. puka,

1. četa (I batalj.) 10. SS-pol puka,

Akcijske komande Službe bezbednosti,

delovi 182. pol. brd. čete za vezu.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199 I

²Vidi dok. br. 157 (zapovest za ovu akciju).

³„Lav“

- 3.) Kapetan Dedi biće u mome Štabu kao oficir za vezu
710. pešad. divizije.
- 4.) Komandno mesto od 2. 3. 45. u 15,00 čas. u zgradi ko-
mandanta SS i pol. u Gorici, Via Roma 4.
Telefonska centrala »Frajfrau« [Freifrau] preko vojne
linije Gorica ili centrala »Leve«.
Rezervno mesto: jedinica Vemer [Werner] u Gradišću.

pot. G l o b o č n i k [Globočnik]
SS-gruppenfirer i general-lajtn.
policije

Za tačnost:

Mundhenke

(M u n d h e n k e)

SS-šturmbanfirer i major
Zašt. pol.

Dostavljeno:

Operativnom štabu Ia, Ib, Ic, K-dantu veze, Ratni dnevni.	6
Borbenoj grupi »Kesterman«	4
Borb. grupi »Cušnjajd« —	4

Na znanje:

Komandantu SS-i pol. Gorica	1
Rezerva — — — — —	5
	20

BR. 157

ZAPOVEST ZDRUŽENOG ODREDA „LEVE“ OD 2. MARTA
1945. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA JEDINI-
CE 30. I 31. DIVIZIJE JA NA PODRUČJU TRNOVSKOG
GOZDA¹

ZDRUŽENI ODRED „LEVE“ [LÖWE]
Delovodn. br. 1181/45. str. pov.

Kantonman, 2. mart 1945.

Strogo poverljivo

16 primeraka

2. primerak

ZAPOVEST ZA AKCIJU

- 1.) Jake banditske snage 30. div. nalaze se, kao i ranije, na južnoj ivici Trnovskog gozda sa težištem Predmeja — Otlica, Čaven i istočno odatle, kao i u rejonu Trnovo — brdo Črnovnik. Rejon Lokve — Čepovan — Trebuša neprijatelj je verovatno jako poseo, pošto sa severa stalno pridolaze banditske snage.

Pridolaženje jačih banditskih snaga, verovatno 31. div., ustanovljeno i u Križnoj Gori. Bande su dobro snabdevene automatskim oružjem, vojnički dobro vođene i imaju zadatak da po svaku cenu posednu Vipavsku dolinu, koja je za njih važna kao baza za snabdevanje. Dosada uvek primenjivana taktika izbegavanja nije mogla da se primeti za vreme borbi vođenih poslednjih dana. Neprijatelj se tvrdoglavo brani i na nekim mestima ogorčeno napada. Ipak treba računati da će, kad uoči naše nastupanje, pokušati da se povuče ka severu. Prema iskazima zarobljenika, u banditskim jedinicama vlada krajnja oskudica u životnim namirnicama. Polit. komesari prema jedinicama primenjuju najbrutalnije terorističke mere.

- 2.) Združeni odred »Leve« sprečava neprijatelju, koji dejstvuje sa severa, pristup u Vipavsku dolinu, napada sa istoka iz rejona Otlica — Predmeja i sa zapada iz rejona Ravnica — Britof na odbrambene položaje bandi i uništava tamo prikupljenu glavninu 30. divizije.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

- 3.) Za ovo se raspolaze:
- a) *Borbenom grupom »Cušnajd«* [Zuschneid]
u Vipavskoj dolini i u rejonu Otlica — Predmeja, i
  - b) *Borbenom grupom »Kesterman«* [Köstermann]
u rejonu Ravnica — Britof.
- Sastav borbenih grupa vidi u posebnom naređenju.²
- 4.) *Borbeni zadaci:*
- a) Borbena grupa »Cušnajd« privedenim snagama pojačava zaprečni položaj severno od puta Ajdovščina — Šempas, sprečava prodor neprijatelja sa severa u Vipavsku dolinu, napadima na Caven i Kucelj odbacuje isturene banditske snage ka severu i jakim desnim krilom iz rejona Otlica — Predmeja, zaobilazeći ka severozapadu, napada u bok i nozadinu neprijatelja koji se nalazi na južnoj ivici [Trnovskog gozda]. Sprečiti povlačenje ovih bandi ka severu. Stalno, a naročito noću, izviđačkim odeljenjima kontrolisati drum Predmeja — Lokve. Ako se situacija u pogledu neprijatelja ne bude promenila, onda maršem prispele bataljone Srp. dobrovlj. korp. unutiti na Col radi napada na banditske jedinice 31. div. koje se nalaze na Križnoj Gori.
  - b) Borbena grupa »Kesterman« kreće 2. 3. 45. u 16,00 levim krilom zauzima jako posednuto brdo Crnovnik, poseda Lokve i zaprečava u pravcu severa. Desnim krilom zauzeti Trnovo, tako da već 2. 3. na svim tačkama bude dostignut put Trnovo — Lokve. Posle izbijanja na Lokve izviđačkim odeljenjima stalno kontrolisati drum Lokve — Predmeja kako bi se blagovremeno sprečilo izvlačenje bandi ka severu³.
- 5.) Treba računati da će se neprijatelj u toku noći snabdevati iz aviona, naročito u rejonu Lokava. Jedinice moraju da davanjem svakovrsnih svetlosnih signala (paljenjem vatre, svetlećim signalima i si.) pokušaju da navedu avione na prevremeno odbacivanje tovara i da istog zaplene.
- 6.) Pri komandnim mestima borbenih grupa obrazovati sabirna mesta za zarobljenike.
- 7.) 182. pol. brd. četa za vezu osigurava radio-vezu, uspostavlja i održava telefonsku vezu između mog komandnog mesta i borbenih grupa »Cušnajd« i »Kesterman«.

* Vidi dok. br. 156.

⁵ O borbama jedinica 30. i 31. divizije JA za vreme ove neprijateljeve akcije vidi dok. br. 8, 9, 12, 14 34 i tom XI, knj. 4, dok. br. 34 i 39.

182. pol. brd. četa za vezu pridaje Borbenoj grupi »Kesterman« 2 radio-stanice.

8.) a) *Svetlosni znaci:*

zeleno	znači: naše trupe
crveno	znači: u ovom pravcu je neprijatelj
crveno-crveno	znači: molim za pomoć
crveno-crveno-crveno	znači: molim artiljerijsku podršku
crveno-zeleno	znači: prenos vatre
zeleno-zeleno	znači: obustaviti vatru
belo	znači: svetlosni znak bez značenja, upotrebiti samo u mraku.

Da se ne bi odavalo mesto jedinica svetlosne znake upotrebljavati samo u slučaju nužde,

b) *Znaci raspoznavanja:*

- 2.3. cvet — vaza
- 3.3. slika — okvir
- 4.3. kafa — kolač
- 5.3. kuća — dvorište
- 6.3. pas — mačka

9.) *Borbene grupe će samostalno regulisati sanitetsku službu.*

Kolske ranjeničke prihvatnice za Borbenu grupu »Kesterman« u Britofu, a za Borbenu grupu »Cušnajd« u Ajdovščini i Crničama. Glavno previjalište u Gorici.

10.) *Borbene grupe će svakog dana do 8, 14 i 19 časova izveštavati o dostignutim linijama, komandnom mestu, uspesima, gubicima i ustanovljenim banditskim jedinicama. 3 dana posle završetka akcije borbene grupe će mi dostaviti izveštaj o borbi i iskustvima.*

Za tačnost: pot. G l o b o č n i k [Globočnik]
Mundhenke SS-gruppenfirer i general-lajtnant
(M u n d h e n k e) policije
SS-šturmbanfirer i
major Zašt. pol.

Dostavljeno:

Operativnom štabu Ia, Ib, Ic, K-tu veze, IVc,

Rat. dnevnik — — — —	— — — —	6
Borbnoj grupi »Cušnajd«	— — — —	1
„ „ „ „ »Kesterman«		1

Na znanje:

K-tu	SS i pol. [za Italiju]	—	—	—	—	—	1
K-di	LXXXXVII arm. korp. za nar. upotr.					—	1
K-tu	Pol. bezb. i k-tu Pol. poretka	—	—	—			2
K-tu	pol. Gorica	—	—	—	—	—	1
710.	peš. div.	—	—	—	—	—	1
Srp.	dobrov. korp.	—	—	—	—	—	2

16

BR. 158

OBAVEŠTENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 2. MARTA
1945. O DOLASKU U ISTRU CRNOGORSKOG DOBROVOLJAČKOG KORPUSA*

**KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE**

Kantonman, 2. mart 1945.
Strogo poverljivo!
25 primeraka
3. primerak

P. B. Le/Ml. Delovođn. br. 130/Str. pov.

Predmet: Informacija.

*Veza: Pismo od 11. 2. 45. P B Le/Ml. Delovodn. br. 75/45.
str. pov.*

- 1.) U najskorije vreme k-dant Jugoistoka će narediti privođenje CDK (Crnogorskog dobrovoljačkog korpusa) pod komandom vojvode Pavla Đurišića.
- 2.) Reč je o 12.000 navodno odličnih boraca i 1500 žena, dece, staraca i ranjenika.
- 3.) Ovih 12.000 ljudi će verovatno kretati pešice preko Bihaća i Senja, u rejon Rijeke i biće upućeni u logor Šapjane. Ako bude moguće, biće onih 1500 ljudi prebačeno u Šapjane železnicom.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

- 4.) Oprema, naročito obuća, biće verovatno u istom stanju kao kod jedinica vojvode Đujića. Oružje imaju sigurno bolje, ali ipak različito (ital., fran., jugoslov., engl.).
- 5.) Ovde je stigao crnogorski ministar Sava Radonjić,² koji je na raspoloženju Štabu komandanta SS i policije za pripreme. On istovremeno ima zadatak od grupenfirera da po pitanjima propagande stupi u vezu sa SS-hauptsturmfirerom Hradeckim (Hradetzky).
- 6.) Molim Operativni štab da preduzme potrebne mere da naše snage po dobijanju tačnih podataka o vremenu prolaska CDK preko susedne hrvatske teritorije, istome osiguraju slobodan prolaz, kao što je učinjeno i sa četnicima vojvode Đujića.
- 7.) Vojvoda Đurišić je ranije pripadao četnicima Draže Mihailovića te bi verovatno još i danas mogao da održava uske veze s njim. On je ipak svoje snage odvojio i one nose naziv CDK, koji je uključen u srpske dobrovolj. jedinice generala Mušickog. On je istovremeno postao potpukovnik SDK³ i zamenik generala Mušickog. Ova grupa najostrije suzbija težnje za nezavisnošću Crne Gore i danas se drži opšte političke linije ministra Ljotića, tj. nacionalnog jedinstva svih srpskih plemena.

Po zapovesti

Lerh [Lerch]

(Lerch)

SS-šturmbanfirer

Dostavljeno:

Ia,⁴ Ib,⁵ IP i Ru,⁶ IN,⁷ Ila,⁸ IVa,⁹

IVb,¹⁰ IVc,¹¹ »K«,¹² majoru Hodumu, Oper. št. za borbu protiv bandi, SS policijske čete: Trst, Rijeka, Gorica; oberšturmbanfireru Fajstriceru (Feistritzer); na znanje: K-tu

Pol. por. i k-tu Pol. bezb.

² Omaška; treba: Radonjić.

³ Srpskog dobrovoljačkog korpusa

⁴ Operativno odeljenje

⁵ Odeljenje za pozadinu

^{6, 7 i 12} Redakcija nije mogla utvrditi značenje ovih kratica.

⁸ Personalno odeljenje

⁹ Intendantsko odeljenje

¹⁰ Sanitetsko odeljenje

¹¹ Veterinarsko odeljenje

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 6. MARTA 1945. ZA OBEZBEĐENJE PROSTORA COL — CEPOVAN — GORICA — VIPAVSKA DOLINA¹

Poverljivo

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE

OPERATIVNI STAB

Delovodn. br. 1330/45. (pov.)

Kom. mesto, 6. 3. 45.

Adresate vidi na kraju akta

Predmet: Obezbeđenje prostora Col — Cepovan — Gorica
— Vipavska dolina.

- 1.) Akcijom »Ribecal [Rûbezahl] III«² banditske jedinice su istisnute iz Vipavske doline i Trnovskog gozda. Manje pojedinačne grupe su pustile da naše trupe pređu iznad njih i prema raznim izveštajima još se nalaze u gornjem području. Treba računati sa infiltriranjem onih delova koji su se povukli ka severu na područje Trnovskog gozda koje bande veoma cene.
- 2.) U okviru celokupnog zadatka obezbeđenja Trnovskog gozda odgovoran je k-dant 10. SS-pol. puka sa svojim jedinicama i jedinicama Srpskog dobrovoljačkog korpusa i Policijom bezbednosti, koje su mu potčinjene za izvršenje ovoga zadatka. Donji razmeštaj predstavlja koncentracijsku bazu za kasniju akciju.
- 3.) *An gaf ov at i snage:*
III batalj. 10. SS-pol. puka,
delove II batalj. 10. SS-pol. puka,
1 batalj. Srpskog dobrovoljačkog korpusa,
1 batalj. Kavkazaca i
četu Šmit Policije bezbednosti.
- 4.) An gažo van je ovih snaga sprovesti na sledeći način:
a) III batalj. 10. SS-pol. puka u Čepovanu, a delovi u Lažni, Lokovcu i Lokvama.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemaW fond. k. 199/1

* Vidi dok. br. 156 i 157.

Zadatak:

Obezbeđenje Trnovskog gozda prema severu. Nadzor nad rejonom Trebuša — Vojsko — Mrzla Rupa. Držati otvoren put Čepovan — Britof.

- b) Jedan batalj. Kavkazaca u rejonu Trnovo — Krnica.

Zadatak:

Obezbeđenje Vipavske doline prema severu. Omogućavanje otpreme drveta iz*šuma istočno i severno od Trnova. Držati otvorene puteve Trnovo — Sedovec — Gorica i Krnica — Trnovo — Lokve.

- c) Delovi II batalj. 10. SS-pol. puka najmanje u jačini od jedne čete sa potčinjenom četom Šmit u rejonu Predmeja — Otlica, jedan batalj. Srp. dobr. korp. u rejonu Petrogalovc — Gozd. U Slokarje uputiti delove slov. jurišnog puka.

Rukovodstvo: K-dant II batalj. 10. SS-pol. puka.

Zadatak:

Obezbeđenje Vipavske doline prema severoistoku, ostalim snagama II batalj. 10. SS-pol. puka u Colu. Držati otvorene puteve Col — Predmeja — Lokve i Lokavec — Predmeja.

- 5.) Angažovane snage imaju opšti zadatak da svim mogućim sredstvima otkriju i unište banditske snage koje se još nalaze u njihovom području. Skladišta za snabdevanje, depoe municije i slično uništiti.
- 6.) K-dant SS i Pol. u Gorici sa četničkim jedinicama obezbeđuje put Gorica — Ajdovščina od Šempasa do Sv. Križa³ (uklj. mesta). četničkim jedinicama saopštiti da se na navedenom zemljištu Trnovskog gozda nalaze nemačke i srpske jedinice.
- 7.) Telefonske linije u ovom području prekinuti na svim mestima gde ne mogu da ih iskoriste naše trupe. Za ovaj zadatak učiniti odgovornim komandira pukovske čete za vezu.

Radi uspostavljanja potrebnih veza 10. SS-pol. puku se potčinjava 21. pol. četa za vezu.

³ Sada: Vipavski Križ.

- 8.) Sve u ovom području angažovane trupe u pogledu snabdevanja potčinjavaju se 10. SS-pol. puku.⁴
- 9.) Istovremeno sa zaposedanjem ovoga područja od strane trupa, pojačati sigurnosno-policijsku i propagandističku
- ciC.dluOst.

Za tačnost:

Homof
(H o r n o f)
SS-H-šturmfirer i kapet.
Zašt. pol.

U konceptu potpisao:

G l o b o č n i k [Globočnik]
SS-grupenfirer i general-
-potpukovnik policije

Dostavljeno:

Operativnom štabu Ia, Ib, Ic, k-dantu veze, IVa, Rat. dnev. 7
10. SS-pol. puku — — — — — — — — — 2 sa 1 pril.⁵
Komandantu policije, Gorica — — — — — — — — — 1 sa 1 pril.
K-dantu pol. bezb., ispostava Gorica — — — — — — — — — 1 sa 1 pril.

Na znanje:

K-tu SS i pol. [za Italiju] — — — — — — — — — 1
Komandi LXXXXVII arm. korp. za
nar. upotr. — — — — — — — — — 1
Komandantu Policije poretka — — — — — — — — — 1
Borbenoj grupi Kesterman [Köstermann] — — — — — — — — — 1
Srpskom dobrovoljačkom korpusu — — — — — — — — — 1
Nemačkom štabu za vezu pri Srpskom
dobrovoljačkom korpusu — — — — — — — — — 1
Komandi »Adrija« [Adria]⁶ — — — — — — — — — 1
Rezerva — — — — — — — — — 1

⁴ Štab 10. SS policijskog puka izvestio je depešom od 5. marta 1945. Štab 97. armijskog korpusa da su jedinice angažovane za vreme akcije „Ribecal“ (Rübezahl) utrošile sledeću municiju: 370.000 metaka kal. 7,9 mm za puškomitraljze i puške; 18.400 metaka kal. 9 mm za automate; 17.800 metaka kal. 6,5 mm za puškomitraljeze i puške; 4.100 metaka za mitraljeze kal. 8 mm; 1.580 raznih svetlećih metaka; 940 ručnih bombi i 4.649 razornih i probojnih granata kal. 20—76,2 mm. Kako je puk ostao bez rezerve municije traži da mu se za izvršenje postavljenih zadataka hitno dodeli municija kal 7,9 mm i 1.000 razornih granata kal, 76,2 mm (AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

⁵ Ovaj prilog redakcija nije pronašla.

⁶ Odnosi se na Propagandnu grupu SS-Standarte „Kurt Eggers“, nazivanu i Komanda „Adria“ (AIZDG, nemački fond, k. 199/1).

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 6. MARTA 1945. ZA FORMIRANJE RADNE ZAJEDNICE OD PREDSTAVNIKA JEDINICA STRANIH NACIONALNOSTI¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE
Gl/Ml. Delovodn. br. 416/45. pov.

Kantonman, 6. mart 1945.

P o v e r l j i v o !

NAREDBA BR. 5/45.

Predmet: Strane jedinice.

U prostoru koji mi je Rajhsfirer [Reichsführer] poverio za obezbeđivanje, na izvršenju zadataka obezbeđenja deluju domaće snage.² One su stalnim pridolaženjem snaga raznih nacionalnosti znatno dopunjene. Njihovi osnovni ciljevi u ovoj akciji su isti oni koje ima i nemački narod, te stoga obezbeđuju usku borbenu zajednicu.

Ova podudarnost nije slučajna nego je posledica svih događaja ovoga rata.

Stoga je svaka jedinica koja ovde dođe dužna da sve učini za odlučujuću akciju u ovome ratu, a time i za sopstvene nacionalne interese.

Kozaci i Kavkasci su sada ovde smešteni kao u svome zavičaju. Ali oni se i vojnički izgrađuju i time postižu maksimalnu udarnu snagu.

Svojim rasporedom oni ne samo da sačinjavaju sistem obezbeđenja koji zatvara mesta prodora banditskih formacija, nego služe i za to da obezbeđuju odbrambena postrojenja ispred granice Rajha i da predusretnu iskrcavanje neprijatelja.

A ova organizacija i zaštita granice Rajha jedan je od preduslova da jednoga dana budu u stanju da vode borbu za svoju domovinu.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

- O rasporedu ovih jedinica vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 39, objašnjenje 2.

Isto važi i za srpske jedinice. I oni izgrađuju svoje organizacije, obučavaju se vojnički i obezbeđuju područje koje će istovremeno biti koncentracijski prostor za ponovno posjedanje njihove domovine.

Uprkos svojoj teškoj situaciji u snabdevanju, Nemački Rajh je spreman i u stanju da pruži svojim vernim saborcima sve ono što povećava njihovu borbenu sposobnost.

Nemačko rukovodstvo ovim pokazuje svoju vernost prema svakome ko se sa njim bori za konačnu pobjedu.

Stoga od jedinica stranih nacionalnosti očekujem da na ovu vernost, radi stvarnog krajnjeg uspeha, odgovore vernošću. Naše najviše načelo je uništiti svakog onog neprijatelja koji se bori protiv Nemačkog Rajha ili narodnosti koja je u savezu sa njim. To je boljševizam i svaki njegov saveznik, pa ma u kome obliku on istupio.

Nemačko rukovodstvo danas mora da zahteva da bude uklonjen svaki onaj koji odbacuje zamisao tvorca pravedne Evrope Adolfa Hitlera.

Visoki komesar je svojom predusretljivošću pokazao da ovu težnju najtoplije podržava i da stvara uslove da se svim jedinicama koje su izgubile svoju otadžbinu privremeno ista pruži ovde.

Iz ovoga razloga moraju se preduzeti sve osnovne mere da se svi zadaci obezbede, vodeći računa o svim političkim interesima.

Za ovo je potrebna zajednička ustanova za rukovođenje koju time uspostavljam.

Radi toga naređujem:

- 1.) Za sprovođenje mojih smernica i naređenja kao i zaštitu svih interesa nenemačkih jedinica i njihovo angažovanje odgovorna je Radna zajednica.
- 2.) Rukovodilac ove Radne zajednice je SS-šturmbanfirer Ernst Lerh [Lerch].
On mi je kao rukovodilac komandnog mesta komandanta SS i policije i ove Radne zajednice direktno odgovoran za sve interese nenemačkih jedinica.
- 3.) Radna zajednica se sastoji od:
SS-šturmbanfirera Ernsta Lerha i saradnika potčinjenih komandnom mestu.
- 4.) Njoj pripadaju i predstavnici svih narodnosnih grupa. Oni imaju zadatak da ovoj zajednici saopštavaju potrebe svojih jedinica i da se sa rukovodiocima koje sam ja odredio brinu o ispunjenju njihovih želja. Oni su odgovorni svojim jedinicama.

- 5.) Kao predstavnici određuju se:
- Upravni štab za domorodačke jedinice,
  - jedan predstavnik kozaka generala Domanova,
  - predstavnik Severokavkazaca pod komandom SS-štabartenfirera Tojermana [Theuermann] i kapetana Tojlera [Theurer],
  - predstavnik Srpskog dobrovoljačkog korpusa,
  - predstavnik vojvode Đujića,
  - predstavnik vojvode Jevđevića.

Po potrebi narediće se proširenje.

Ovi zastupnici pre svega moraju imati odgovarajuće političke sposobnosti.

- 6.) Osim toga ovde dolaze svi predstavnici onih državnih nadležstava koja su odgovorna za političke interese angažovanih grupa na nivou Rajha.

- 7.) Nadam se da ova organizacija predstavlja usku saradnju između pripadnika moga Štaba i predstavnika svih jedinica.

Koncentrisani na krajnji cilj naših zadataka, oni moraju da budu sposobni da preduzimaju sve one političke, vojne i privredne mere koje trupama obezbeđuju punu sposobnost za akciju i uspeh.

- 8.) Odmah mi dostavite tačne planove organizacije jedinica.

- 9.) Ja dajem lične punomoći u odnosu na sva meni potčinjena službena mesta.

Stvarna područja biće uređena u pojedinostima i za ovo će biti izdata posebna naređenja.

Ovo načelno naređenje treba da daje osnov našoj zajedničkoj izgradnji.

Za tačnost
Miler [Müller]
sekretarica

M. P.

U konceptu potp.
Globočnik [Globočnik]
SS-gruppenfirer
i general-potpukovnik
policije

Razrez: I i II

Koz. i kavk. jedinicama generala Domanova, kapetanu [Tojreru] Nemač. ofic. osmatr. SS-hštfr. Šindlmajeru [Schindlmayr]

Kavk. SS-oruž. odredu, SS-šturmfir. Tojermanu

Srp. dobrov. korp., generalu Mušickom

Nemač. ofic. osmatr. majoru Štalboku [Stahlbock]

Div. vojvode Đujića

Vojvodi Jevđeviću

Nemač. ofic. osmatr. kapetanu Telcu [Teltz], poruč. Konradu

Poruč. Rosbacheru [Rosbacher] za slov. i hrvat, domobranstvo (2)

Na znanje:

Gaulajteru dr Rajneru [Reiner] lično.

K-dantu SS i pol. za Italiju.

K-tu LXXXXVII arm. korp.

BR. 161

OBAVEŠTENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 8. MARTA 1945. O PRISTIZANJU ČETNIKA PUKOVNIKA NIKOLIČA U ISTRU¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE

Rukovodilac štaba

Le/Ml. Delovodn. br. 148145. str. pov.

Kantonman, 8. mart 1945.

Strogo poverljivo!

25 primeraka

2. primerak

Predmet: Informacija.

Veza: Pismo od 10. 2. 45. Le^Ml. Delovodn. br. 75/45. str. pov.

- 1.) U prostor Jurdani, prov. Rijeka, stigli su delovi četničke grupe pukovnika Nikoliča² u jačini oko 80 ljudi.
- 2.) Prema teogr. Glavnog ureda SS od 7. 2. 45, delovodn. pov. br. 375/45, grupa Nikolič potčinjena je komandantu SS i policije u [Operativnoj zoni] Jadr. primorje.
- 3.) IVa³ preduzima odmah snabdevanje dosada prispelih snaga. Sve potrebno za ovo već je naređeno.
- 4.) Celokupna jačina grupe po dolasku poslednjeg transporta, kroz otprilike 10 dana, mogla bi iznositi 400 ljudi.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

* Aleksandar, komandant Sremsko-slavonske komande.

³ Intendantsko odeljenje

- 5.) Molim načelnika Operativnog štaba za borbu protiv bandi da izda saopštenje u kome rejonu će, s obzirom na sledeće političke informacije, konačno biti upotrebljena grupa pukovnika Nikolića. (Prema dogovoru predviđeno eventual, u rejonu Cividale (Čedad.)⁴
- 6.) Pukovnik Nikolić je samostalni četnički komandant i njegov načelnik Štaba major Miladinović je izjavio da ova grupa ne želi nikakvu zavisnost od ministra Ljotića, odn. od drugih četničkih grupa.
- Oni obećavaju da će se stoprocentno zajedno s Nemcima boriti kako protiv komunista tako i protiv regularnih engleskih trupa koje oni navodno preziru iz dubine duše.
- Ovaj osnovni stav oni će zadržati u svakoj situaciji pa ma šta se desilo.

Po zapovesti

Lerh [Lerch]

(Lerch)

SS-šturmbanfirer

Dostavljeno:

Ia, Ib, IPu,⁵ R.IN,⁶ Ha, IVa, b, c,

»K«,⁷ majoru Hodumu, Oper. št. za borbu protiv bandi,

SS policijske čete: Trst, Rijeka, oberšturmbanfireru Fajstriceru [Feistritz],

na znanje: K-di Pol. bezb. i K-di Pol. poretka.

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi u koji rejon je upućena ova četnička grupa.

⁵, • i ⁷ Redakcija nije mogla utvrditi značenje ovih kratica.

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 11. MARTA 1945. ZA PREMEŠTANJE 1. BATALJONA 10. SS POLICIJSKOG PUKA, 1. BATALJONA SS POLICIJSKOG PUKA „BOCEN” I DOBROVOLJAČKOG BATALJONA „ITALIJA II“ NA PODRUČJE SOŠKA DOLINA — KOBARID — TOLMIN¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE

POVERLJIVO
Kantonman, 11. 3. 45.

O P E R A T I V N I Š T A B

1 a, Br. del. 1449/45. (pov.)

Predmet: Premeštanje delova I bataljona 10. SS policijskog puka, I bataljona SS policijskog puka »Bocen« [Bozen], policijskog dobrovoljačkog bataljona »Italija — [Italien] II,« i 2. žandarmerijske čete.

Upravo sada izvršenim posedanjem uporišta delovima četničke Dinarske divizije,² koje su do sada posedali delovi 1. bat. 10. SS policijskog puka i policijskog dobrovoljačkog bataljona »Italija II«, bile su policijske jedinice oslobođene za druge zadatke.

Premeštaju se:

- 1.) Štab i jedinice uporišta I bataljona 10. SS policijskog puka iz Senožeča i Razdrtog 15. 3. 45. u Tolmin.

Zadatak:

U sklopu zadataka opšteg obezbeđenja 10. SS policijskog puka preuzima I bataljon 10. SS policijskog puka premeštanjem obezbeđenje doline Bače zajedno sa već tamo angažovanom 2. četom 10. SS policijskog puka u Tolminu. Snažna akcijska rezerva (najmanje 1 ojačana četa) mora se držati pripremljena za hitno angažovan je u Baškoj grapi i u dolini Idrijce, odnosno za podršku I bataljona SS policijskog puka »Bocen«.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AVII, k. 32, reg br. 37/17.

- Dotadašnja uporišta 1. bataljona 10. SS policijskog puka i policijskog dobrovoljačkog bataljona »Italija [Italien] II» poseli su delovi Bosanskog korpusa četničke Dinarske divizije (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 39, objašnjenje br. 2 i AIZDG, k. 63/11).

- 2.) I bataljon SS pol. puka »Bocen«, po dolasku delova I bataljona 10. SS policijskog puka, premešta se kompletan iz Tolmina u Kobarid.

Zadatak:

Pokretna borba protiv bandi na području Kobarid — Tolmin, Kobarid — Bovec, dolina Nadiže i gornja Brda.

- 3.) Pol. dobr. bataljon »Italija II«, bez dve čete, iz Koprive i Štanjela premešta se 15. 3. 45. sa jednom četom u Šmaver (3 km sev. od Gorice), a sa jednom četom u Avče (srednja Soška dolina).

U Avčama angažovani ojačani vod I bataljona SS pol. puka »Bocen« vraća se posle smenjivanja u svoj bataljon.

Smenjeni delovi Protivtenkovske čete 10. SS pol. puka vraćaju se u sastav čete.

Zadatak:

Obezbeđenje žičanih uspinjača na Sabotin i Sv. Goru. Obezbeđenje izrade položaja na području Avča. Bataljon ostaje potčinjen komandantu SS i policije Gorica.

- 4.) 2. žandarmerijska četa biće u vezi naređenja komandanta SS i policije za Goricu prikupljena u Bovecu.³
- 5.) O izvršenom premeštanju izvestiće jedinice Operativni štab i komandanta Policije poretka.
- 6.) Za prebacivanje vozila i komore jedinicama se stavlja na raspolaganje:
- a) I bataljonu 10. SS pol. puka
    - 300 litara »Oto« (Otto)
    - 100 litara »Dizel« (Diesel)
  - b) I bataljonu SS pol. puka »Bocen«
    - 100 litara »Oto«
    - 150 litara »Dizel«
  - c) Policijskom dobrovoljačkom bataljonu »Italija II«
    - 100 litara »Oto«

Jedinice stižu, koliko god je moguće, peške u nove garnizone. •

³ Po naređenju Komandanta SS i policije u Operativnoj zoni Jadransko primorje od 16. aprila 1945, ova tačka stavljena je van snage, jer se 2. žandarmerijska četa, zbog nedostatka snaga za smenu, nije mogla prikupiti u Bovecu (vidi AVII, kut. 32, reg. br. 37/17). Ova četa posedala je uporišta: Bovec, Kluže, Rabelj i Žaga (vidi AIZDG. k. 238 III: izveštaj Obaveštajnog centra 9. korpusa JA od 3. marta 1945).

7.) Umoljava se Komandant Policije poretka da nanovo reguliše i obavesti Operativni štab o nužnim promenama koje su nastale ovim premeštanjem u rasporedu komandanta obezbeđenja.

Načelnik štaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-Šturmbanf. i major Zašt. policije

Dostavljeno:

Komandantu SS i policije [za Italiju]	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Operativni štab; Ia, Ib, Ic, Kdtu veze, Ratni dnev.	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Komandantu policije poretka i oficiru inspektoru	—	—	—	—	—	—	—	—	3
10. SS policijskom puku	—	—	—	—	—	—	—	—	1
I bataljonu SS policijskog puka »Bocen«	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Pol. dobr. bataljonu »Italija II«	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2. žandarmerijskoj četi	—	—	—	—	—	—	—	—	1

Na znanje:

Komandantu SS i policije Gorica	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Trst	—	—	—	—	—	—	—	—	1

15

IZVOD IZ DNEVNIH IZVEŠTAJA 517. LANDEŠŠICEN-BATALJONA OD 12. MARTA 1945. DOSTAVLJEN POTČINJENIM JEDINICAMA O AKTIVNOSTI JEDINICA GLAVNOG ŠTABA SLOVENIJE I SAVEZNIČKE AVIJACIJE NA ŽELEZNICKU PRUGU KRANJ — JESENICE U PRVOJ DEKADI MARTA¹

517. landesšicen-batalj.

Radovljica, 12. 3. 1945.

1, 2, 3. i 4. četi 517. batalj.

Vodovima za zaštitu pruge

NEDEUNI IZVEŠTAJ OD 4. 3. — 10. 3. 45.

(Izvod iz dnevnih izveštaja 184. landesšicen-puku)

- c) 1.) 4. 3. u 19,50 č miniran železn. podvožnjak 800 m od železn. stan. Podnart. Oštećeno nekoliko pragova, polomljena jedna šina.² Oправка trajala oko 20 časova — u međuvremenu saobraćaj sa prelaženjem. Osiguranje dala 1. četa 517. bataljona (1 podof. i 6 vojnika).
- 2.) 6. 3. u 18,15 čas. 2,5 km sev. od Podnarta minom iščupano 30 cm šina. Prekid saobraćaja 2 časa. Na mesto eksplozije upućena patrola 1. čete 517. batalj. (1 podoficir i 6 vojnika).
- g) 1.) 27. 2. u 19,00 č između Kranja i Nakla otvorena vatra iz mitraljeza na putnički automobil puka »Brandenburg«. Ranjen jedan pripadnik puka.
- 2.) *Regrutovanja*: Jesenice 1, Podnart 1, Poljšica³ kod Ovsiša 2.
- 3.) *Pljačke radi snabdevanja*: Begunje,⁴ Podtabor⁵ (severno od Podnarta).
- h) 1.) 5. 3. u 11,45 č prilikom neprijateljskog napada iz niskog leta na jurišni vod 1. čete između Podnarta i Otoča na neprijateljske avione otvorena vatra iz au-

¹ Prepis originala (pisanog na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 208/VIII.

² Miniranje je izvršila grupa minera Inžinjerijske čete Skofjološkog NOP odreda (vidi AIZDG, k. 294a/I: izveštaj Štaba Skofjološkog NOP odreda od 9. marta 1945).

³ Sada: Poljšica pri Podnartu.

* Odnosi se na Begunje na Gorenjskem.

⁵ Na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949, nije obeleženo.

tomatskog oružja i pušaka te isti prisiljeni na povlačenje. Jedan avion pogođen (nađena otkinuta cev za ulje).

- 2.) 5. 3. prilikom napada neprijateljskih aviona iz niskoga leta na Jesenice, PA-artiljerija zapalila 1 nepr. avion koji se srušio u blizini igrališta za golf na Bledu. Poginuo 1 član posade, a jednog uhvatila policija.
- 3.) 5. 3. u 08,00 čas. mitraljirana iz vazduha železn. stan. Podnart. Pogođena jedna lokomotiva. U 11,30 čas. ponovni napad. Već pogođena lokomotiva dobila je još 30 pogodaka i postala neupotrebijiva. Oštećeno više putničkih i teretnih vagona. Na niskoletuće avione 1. četa 517. batalj. otvorila je vatru iz pušaka i automatskog oružja.

Za tačnost

Mitman [Mittmann]

p. por. i adut. batalj.

BR. 164

IZVEŠTAJ KOMANDIRA ISPOSTAVE ZANDARMERIJSKE STANICE ARJA VAS OD 14. MARTA 1945. O NAPADU JEDINICA KAMNIŠKO-ZASAVSKOG NOP ODREDA NA DELOVE PROTI VTENKOVSKOG LOVAČKOG DIVIZIONA

KOD KASAZA¹

ISPOSTAVA 2AND. STANICE f 12a) Arja Vas, 14. 3. 1945.

ARJA VAS

Srez Celje, Donja Štajerska

Delovodn. br. 235/45.

Predmet: Napad bandi na vojsku u Kasaze — Zabukovici.

13. 3. 1945. po naređenju Uprave za transport pri sreskom načelniku u Celju odneto je dizelovo ulje koje se nalazilo u Kasaze — Zabukovici, opšt. Arja Vas — Prebold. Za osiguranje radova oko punjenja i zaštitu konvoja bile su pri date 2 desetine motorizovane C čete u Celju iz Provitnenkovskog lovačkog divizionu (bataljona). Objekt gde je

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 82 II

ulje bilo smešteno nalazi se na istu karte 5554; 40 mm južno
ou crkve u Arjoj Vaši.

U 12,30 č. ovde su došla dva kurira koja su izvestila da
su banditi izvršili napad na osiguranje i da ima gubitaka.
Oni su molili da se izveštaj preda Celju, ali zbog vazdušne
uzbune nije se mogla dobiti veza ni sa Celjem ni sa Žalcem.
Prema prvom izveštaju, to je mogla da bude grupa od 10
bandita.²

Posle dolaska dveju desetina iste jedinice, krenulo se
prema Kasazama te su obe desetine nađene u fabrici fa-
jansa. Podoficir koji je komandovao obezbeđenjem izvestio
je svoje pretpostavljene da je reč o banditskoj grupi jačine
najmanje 40 ljudi koji su pored dva puškomitraljeza, vero-
vatno IVI 34, bili uglavnom naoružani automatima. Banditi
su zaplenili jedan puškomitraljez M 42 čija je posluga bila
izginula. Obzirom na krajnje nepovoljno zemljište, bilo je
naređeno da se na mesto napada krene tek posle dolaska
daljih pojačanja. Kad su ista stigla, otpočeo je pokret. Na
mestu napada bila su tri poginula koji su odneti. Traktor i
obe prikolice kao i burad, osim jednoga koje je probušeno,
nisu bili oštećeni. Jedan ranjenik upućen je u poljsku bol-
nicu u Novom Celju.

Obezbeđenja koja je postavila vojska uhvatila su jed-
nog bandita po imenu Vilhelm Furlan, koji navodno nije
učestvovao u napadu već je tamo slučajno došao. On je
uhapšen i u smislu tačke 32 [naređenja] od 13. 3. 1945. još
istoga dana predat k-tu Pol. bezbedn. i službe bezbednosti
— ispostava Celje.

Pravac dolaska i odlaska bandita nije poznat, verova-
tno iz pravca Zabukovice, opšt. Prebold.

Dostavljeno:

Komandantu Zaštitne oblasti Donja Štajerska u Celju,
K-tu V odseka obezbeđenja majoru Zašt. pol. gospodinu
Barču [Bartsch] u Mozirju,
K-tu Pol. bezbedn. i službe bezbednosti — ispostava Celje,
Sreskoj žandarmeriji u Celju (u dva primerka) i
Stanici Sreske žandarmerije u Celju.

Komadir stanice
Frelih [Fröhlich]
hauptvahtmajst. žand.

¹ Narni su izvršili delovi Kamniško-zasavskog NOP odreda
<vidi AIZDG, k. 46 TI: depeša Kamniško-zasavskog NOP odreda br.
13 od 29 marta 1945. upućena Glavnom štabu Slovenije).

PRIPREMNA ZAPOVEST KOMANDANTA SS I POLICIJE U
OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 15.
MARTA 1945. O ZADACIMA BORBENE GRUPE „BLANK“
ZA VREME OFANZIVE „FRILINGSANFANG“»

KOMANDANT SS I POLICIJE	Kantonman 15. marta 1945.
U OPERATIVNOJ ZONI	
JADRANSKO PRIMORJE	<i>Poverljiva komandna stvar</i>
<i>Operativni štab</i>	15 primeraka
— Ia — Br. del. 1572/45 pov.	3. izvod

PRIPREMNA ZAPOVEST

za čišćenje područja Škofja Loka — Podbrdo —
Idrija — Vrhnika²

- 1.) Glavnina IX korpusa nalazi se na napred pomenutom području. Jačina 10.000 do 12.000 ljudi. Dobro naoružani. Delimično ukopani u starim italijansko-jugoslovenskim graničnim utvrđenjima.³

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u Arhivu VII, k. 32. reg br. 35 17.

² Operacija za čišćenje ovog područja koja je zahvatila i područje Trnovskog gozda i Banjske planote imala je šifrovani naziv „Frlingsanfang“ (Frühlingsanfang — Početak proleća). Vidi dok. br: 169 i 173.

³ Borbenoj grupi „Blank“, pod brojem 1677/45 od 17. marta 1945, dostavljena su uputstva za postupak u zoni dejstva sa podacima o 9. korpusu JA:

1) Utvrđeno je da se na području Grahovo (sada (Grahovo ob Bači) — Sv. Lucija (sada Most na Soči) — Kal nad Kanalom — Vojsko — Idrija — Šebrelje nalazi glavnina 30. divizije i delovi 31. divizije JA u ukupnoj jačini 2.600 ljudi. Severoistočno od ovog područja nalazi se glavnina 31. divizije JA, divizija „Garibaldi Natizone (Natisone)“ i prištipske jedinice 9. korpusa JA, u ukupnoj jačini oko 4.000 ljudi.

2) Raspored, jačina i naoružanje jedinica: Štab 31. divizije JA u Dolenjoj Trebuši, a prema drugim podacima kod Gorenje Vasi; Štab 30. divizije JA u Novoj Oselici. Ukupna njihova jačina oko 120 ljudi naoružanih puškomitraljezima automatima i puškama; 7. slovenačka NOU brigada „France Prešeren“ sa tri bataljona, jačine 350 ljudi naoružanih 1 teškim i 6 lakih minobacača. 3 mitraljeza, 28 puškomitraljeza i puškama, nalazi se severno od Gorenje Trebuše; 18 slovenačka NOU brigada „Bazoviška“ sa pet bataljona, jačine 600 ljudi, od toga 2. bataljon (ruski), jačine 280 ljudi naoružanih sa 2 teška i 5 lakih minobacača. 10 mitraljeza, 39 puškomitraljeza, 10 automata i puškama, nalazi se južno od Dolenje Trebuše; 19. slovenač-

- 2.) Komandant SS i policije u XVIII vojnom okrugu spro-
vodi od 19. 3. akciju čišćenja na tom području.⁴
Komandant SS i policije u Operativnoj zoni Jadransko
primorje potčinjava Bobenu grupu »Blank« i sa njo-
me poseda zaprečne položaje.
- 3.) Snage Bobene grupe »Blank«:
  - a.) 10. SS policijski puk sa svim delovima
  - b.) III bataljon 15. SS policijskog puka
  - c.) 2 batalj. Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK)
  - d.) 21. policijska četa za vezu
  - e.) snage Zaštitne policije, naročito četa Šmid (Sch-
midt)
  - f.) dodeljivanje jedne topovske baterije biće zatraže-
no od Štaba LXXXXVII armijskog korpusa za na-
ročitu upotrebu.

ka NOU brigada „Srečko Kosovel“, jačine 200 ljudi naoružanih sa i teškim i 3 laka minobacača, 5 mitraljeza. 28 puškomitraljeza, au-
tomatima i puškama, na području Vojsko. Brigada je u akciji „Ri-
becal“ (Rübezahl) imala velike gubitke u naoružanju; Artiljerija 9.
korpusa JA. jačine 110 ljudi naoružanih sa pet topova kal. 45 mm,
75 mm i 85 mm, 1 brzometnim topom, 1 mitraljezom i 3 puškomit-
raljeza; jedinice veze, inženjerije, saniteta i transporta, ukupno 450
ljudi; 2. brigada 1. slovenačke divizije KNOJ-a, jačine 400 ljudi dob-
ro naoružanih, na Banjskoj planoti; delovi 31. divizije JA (3. slo-
venačka NOU brigada „Ivan Gradnik“, 7. slovenačka NOU brigada
„France Prešeren“ i 16. slovenačka NO brigada „Janko Premrl Voj-
ko“) sa jednom brigadom divizije „Garibaldi Natizone“ na području
šentviška gora — Vojsko; bolnica u rejonu Ledine; radio-stanice
kod Štaba 31. divizije u Dolenjoj Trebuši, u Cerknom i kod Koritnice.

3) Utvrđenja se nalaze na području šentviške gore. Skladišta
municije i eksploziva u bivšim italijanskim utvrđenjima i kaverna-
ma. Treba računati da su putevi svugde minirani.

4) Cilj neprijatelja je da ovlada Vipavskom dolinom.

5) Za vreme akcije sve civilne osobe koje se zateknu u zoni
dejtva treba uhapsiti i putem službe bezbednosti proveriti njihov
indentitet, a naročito decu, koja će pojačano biti angažovana kao
kuriri neprijatelja. Sve muškarce sposobne za rad od 14 — 60 godi-
na i žene od 14 — 40 godina starosti treba temeljito ispitati i pre-
dati policiji bezbednosti. Saobraćaj civilnog stanovništva u zoni
dejtva van mesta stanovanja je zabranjen i treba ga svim sred-
stvima sprečiti. Zarobljenike mogu jedinice koristiti za uklanjanje
mina i prepreka. Sva naselja a naročito usamljene kuće, treba de-
taljno pretresti. Svu stoku, žito i živežne namirnice treba odvesti
(Arhiv VII, k. 32 A, reg. br. 33/17).

¹ Za operaciju „Frlingsanfang“ izdao je Komandant SS i poli-
cije u 18. vojnom okrugu zapovest broj 21 (vidi dopunsku zapovest
komandanta SS i policije u Operativnoj zoni Jadransko primorje od
17. marta 1945. u Arhivu VII, k. 32 A, reg. br. 33/17). Redakcija za-
povest broj 21 nije pronašla.

- 4.) Dana 17. 3. dostižu:
- a.) III bataljon 15. SS policijskog puka u moto-maršu Grahovo.⁵
  - b.) 1 bat. SDK iz područja Postojna peške u Col.
- 5.) Celokupnom akcijom rukovodiće SS-obergruppenfirer i general jedinica SS i policije R e z e n e r [Rösener],
- 6.) *Predvideni plan operacije:*
- a.) Istočno od starih ital.-jugoslovenskih graničnih utvrđenja, nastupaju sa opšte linije Podbrdo — Škofja Loka tri SS-policijska puka u napad pravcem severo-istok — jugozapad.
  - b.) Zapadno od Škofje Loke angažovana je prema zapadu jedna borbena grupa jačine puka.
  - c.) Na području Polhov Gradec — Idrija posedaju zaprečne položaje snage Zaštitnog područja Ljubljana.⁸
  - d.) *Zadatak za Borbenu grupu Blank:*
[Posedanje] zaprečnih položaja od 19. 3. od uključno Idrije preko Zelina⁷ opštim pravcem Grahovo idolinom Bače do Podbrda.
- 7.) Trajanje poduhvata verovatno 10 do 14 dana.
Može se računati sa jednim dodatnim angažovanjem delova Borbene grupe »Blank« na nekome drugom području.
- 8.) Karte razmera 1:75.000 trebovane su od Komandanta SS i policije u XVIII vojnom okrugu te će po primitku biti dodeljene borbenim grupama.

Načelnik štaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-stubaf. i major Zaštitne policije

Dostavljeno:

Komandantu SS i policije	1
Operativnom štabu Ia, Ib, Ic, rukovodiocu veze, ratni dnevnik	5

⁵ Sada: Grahovo ob Bači.

⁶ O angažovanim snagama neprijatelja vidi dok. br. 168, 169, 170, 173 174 i 175 i tom XI, knj. 4, dok. br. 39, objašnjenje 2.

⁷ Zaselak na raskrsnici puteva 4,5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

10. SS policijskom puku	1
III bataljonu 15. SS-policijskog puka	1
SDK	2
<i>Na znanje</i>	
Komandantu SS i policije u XVIII vojnom okrugu	1
Štabu LXXXXVII armijskog korpusa	1
Komandi SS i policije Gorica	1
Rezerva	2
	15

BR. 166

MESEČNI IZVEŠTAJ KOMANDIRA ŽAND ARMERIJ SKE
STANICE DOBOVEC OD 15. MARTA 1945. SRESKOJ ŽAN-
DARMERIJU U TRBOVLJU O SITUACIJI NA PODRUČJU
STANICE¹

ŽANDARMERIJSKA STANICA
DOBOVEC SREZ TRBOVLJE
DONJA STAJERSKA
Delovodn. br. 184/45.

(12a) Dobovec, 15. mart 1945.

Predmet: Dostavlja mesečni izveštaj o situaciji.

Veza: Tamošnje nared. delovodn. br. 2705/44 do 27. 12.
1944.

Sreskoj žandarmeriji

u Trbovlju

- 1.) Rejon ove stanice u vremenu od 27. 2. do 3. 3. 45. bio je prolazno područje više banditskih brigada jačine oko 2000 ljudi. Banditi su se u blizini Sv. Jurija pod Kumom² kod Trbovlja (mesta Osredek, Padež i Artiče³) bili zapleli u više borbi sa 3. četom 922. landesšicen bataljona koja se nalazila u Sv. Jurju pod Kumom.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 99/V.

² Sada: Podkum.

³ Zaselak, na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

Usled pojačane akcije vojske, kojoj su kao poznavaoци zemljišta bili pridati i žandarmi bivše stanice Sv. Jurij pod Kumom kod Trbovlja, banditi su se najvećim delom povukli preko Save u područje srezova Trbovlje i Celje.⁴ Otada se bande rede pojavljuju, što se može pripisati pojačanoj akciji.

2.) a) *Situacija:*

Banditske brigade u prolazu, jačine oko 2000 ljudi, bile su naoružane karabinima, pištoljima, automatima, automatskim oružjem i sa više malih i teških minobacača. S obzirom na njihov veliki broj i dobro naoružanje, borbena vrednost ne bi im se smela potcenjivati. Prelaženje je izvršeno iz Ljubljanske pokrajine preko granice⁵ kod Velike Gobe i dalje preko Gorenjeg Jelenja — Osredka — Padeža — Artiča preko Save.

Kod navedenih mesta došlo je do više borbi s vojskom. Ime komandanta, formacija i potčinjenosti nisu poznati.

- b) Politički pravac rukovodstva bandi i banditi nedvosmisleno se nalaze pod uticajem sovjetske propagande.
- 3.) Od mesnih jedinica bio je angažovan Vermašft iz Trbovlja za zaprečavanje eventualnog prodora bandi; o njegovoj borbenoj vrednosti i držanju ne bi se moglo ništa izvestiti.
- 4.) S obzirom na sadašnju ratnu situaciju, držanje stanovništva je malo potišteno. Pozdravljena je pojačana akcija za suzbijanje bandi, pošto je najveći deo stanovništva od bandita pretrpeo samo štetu.
- 5.) Bila bi vrlo poželjna pojačana propaganda češćim korišćenjem informativne službe na nemačkom i slovenačkom jeziku, pošto ima malo novina, pa i one često mnogo zakašnjavaju.
- 6.) Prilozi-/.

Komandir žand. stanice
Pel [Pöhl]
majster žandarmerije

⁴ Borba je vođena sa 12. slovenačkom NOU brigadom i Dolenjskim NOP odredom koji su upućeni u pravcu Save radi prihvata jedinica 4. operativne zone Slovenije. Ove snage su se zatim vratile nazad na područje Suhe krajine (vidi dok. br. 2 i 76 i tom XI, knj. 4, dok. br. 13).

⁵ Odnosi se na demarkacionu liniju između nemačke i italijanske okupacione zone u Sloveniji, uspostavljenu 1941. godine.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA ZANDARMERIJSKE STANICE ZAGORJE OD 17. MARTA 1945. SRESKOJ ŽANDARMERIJI TRBOVLJE O SITUACIJI NA PODRUČJU STANICE¹

ŽANDARMERIJSKA STANICA ZAGORJE,
SREZ TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

(12a) Zagorje,² 17. mart 1945.

Delovodn. br. 408145.

Predmet: Izveštaj o situaciji za mart 1945.

Veza: Tam. nared. br. 2705/44. od 27. 12. 1944.

Sreskoj žandarmeriji
(i2a) *Trbovlje.*

1.) *Procena područja stanice:*

Kao u izveštaju od 16. 1. 1945. delovodn. br. 60^y45.³

2.) *Situacija:*

a) U izveštajnom mesecu u zapadnom i sevemom delu nadzornog područja pojavile su se delom čak i vrlo jake banditske jedinice. Glavni deo ovih bandi jačine je 4000 — 6000 ljudi. Njihovo naoružanje svim pešadijskim oružjem bilo je vrlo dobro, a uz to su imali i teške minobacače i mnogo tovarnih grla za prenos municije. Reč je pretežno o jednoj banditskoj diviziji koja je prodrla sa hrvatskog područja, podelila se na više akcionih grupa i sa našim snagama vodila uporne borbe. Ove borbe su vođene kod Jablane, Renka, Kandrša, u rejonu Kolovrata i kod Cemšenička — Gamberka.⁴

b) Ovim bandama je vrlo dobro vojnički rukovođeno. Imena rukovodilaca ovde nisu poznata. Prema izveštajima stanovništva, ovi banditi su istupali sa krajnjom grubošću i nasiljem, ispoljavajući izrazito komunističke tendencije. U pogledu propagande ovde nisu mogli da postignu značajnije uspehe, naprotiv, naišli su na odbijanje.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 99/V.

² Sada: Zagorje ob Savi.

³ Redakcija ovaj izveštaj nije pronašla.

⁴ U to vreme su brigade 4. operativne zone Slovenije više puta pokušavale da pređu r. Savu u cilju prebacivanja u Dolenjsku (vidi dok. br. 76).

3.) *Držanje i borbena vrednost mesnih pomoćnika jedinica:*

Izuzevši fabričku zaštitu, ovde takvih jedinica nema.

Njeno držanje i borbena vrednost- odgovaraju zahtevima.

4.) *Držanje stanovništva:*

Uopšte uzevši, kao u izveštaju za prethodni mesec. Delatnost tzv. terenske organizacije bandi ponovo je malo pojačana, ali, kao što je primećeno, u apsolutno defanzivnom obliku. Nadletanja neprijatelj, aviona, koja stanovništvo svakodnevno posmatra, izvestan deo stanovništva još uvek pre pozdravlja neglo što ga to zabrinjava. Među zaposlenim radnicima sa Istoka postepeno se budi slabo polit, protivno strujanje koje zasad počinje da se ispoljava u nezadovoljstvu sa radom i slično. Policija bezbednosti je preduzela odgovarajuće mere.

5.) *Gledišta i predloži za našu propagandu:*

Najveći deo mesnog stanovništva još se ni na koji način ne oseća pogođen sadašnjom sudbinskom borbom nemačkog naroda, te u tom smislu podešava svoj lični život. Prilikom odobravanja potpora i odšteta trebalo bi primenjivati bar isto merilo kao na području Rajha. Pokazana dobrota i postupak pun obzira samo se iskorišćavaju i pogrešno razume ju.

6.) *Prilozi:* 3 bačena neprijateljska letka.

Komandir žand. stanice
Oberhauzer [Oberhäuser]
majster žandarm.

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIV-
NOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 19. MARTA 1945.

ŠTABU SS BRDSKE BRIGADE KRAŠKIH LOVACA ZA
PREBACIVANJE NA PODRUČJE BANJŠKE PLANOTE¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE

Operativni štab

la — Br. del. 1710/45 pov.

Kantonman 19. marta 1945

Poverljiva komandna stvar

16 izvoda

3. *primerak*

NAREĐENJE

za SS brdsku brigadu Kraških lovaca (Waffen-Geb. Karstjg.
Brigade der SS).

Predmet: Saradnja između vojske, SS i policije.

Veza: Štab LXXXXVII armijskog korpusa za naročitu
upotrebu, korpusno naređenje br. 47 od 10. 3. 45.
i naređenje komandanta SS i policije, Operativni
štab, la, br. del. pov. 1450 od 11. 3. 45.

- 1.) Štab LXXXXVII armijskog korpusa za naročitu upo-
trebu potčinio mi je naređenjem od 19. 3. 45. godine SS
brdsku brigadu Kraških lovaca. Opšte potčinjavanje ko-
mandantu SS i policije u [Operativnoj zoni] Jadransko
primorje izvršeno je zapovešću rajhsfirera [Reichsfii-
hrera] SS — Glavna komanda SS — ured II Org. Ia —
II br. del. pov. 2951 od 20. 2. 45 postavljanjem koman-
danta Waffen SS Jadransko primorje kod komandanta
SS i policije u [Operativnoj zoni] Jadransko primorje.
Upoznavanje komandanta Waffen SS za Italiju izvršeno
je posebnom depešom.
- 2.) Brigada je predviđena za borbenu akciju u Trnovskom
gozdu u trajanju od 8 do 10 dana.²
Glavnina ojačanog 10. SS policijskog puka i inostrani ba-
taljoni već duže vreme su na tom području.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AVII,
k. 32, reg. br. 30 17.

¹ Vidi dok. br. 169.

- 3.) Brigada dostiže maršem van glavnih puteva u dvodnevnom maršu najpre područje Grgar — Britof (6 km sev. od Gorice).
 1. marševski dan: 19. 3. 45.
 1. marševski cilj: Remancako [Remanzacco] (7 km ist. od Udina).
- 4.) Prinuđen sam na dopunsko opterećenje najmanje jednog bataljona od Remancaka dalje.

Načelnik štaba

Mundhenke

(M u n d h e n k e)

SS-stubaf. i major Zaštit. policije

Dostavljeno:

Komandantu SS i policije	1
Oper. štab Ia, Ib, Kdant veze, IVb, ratni dnevnik	8
SS brdskoj brigadi Kraških lovaca 2	
10. SS pol. puku	1
Kdt. SS i policije Gorica	1
— ” — Videm	1
Rezerva	2
	16

ZAPOVEST KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIV-
NOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 19. MARTA 1945.
ŠTABU SS BRDSKE BRIGADE KRAŠKIH LOVACA O ČIŠ-
ČENJU BANJŠKE PLANOTE¹

**KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE**

Operativni štab

Ia — Br. del. 1714/45. (pov.)

Kantonman 19. marta 1945.

Poveri j iva komandna stvar!
Poverljiva komandna stvar!
15 primeraka
2. *primerak*

ZAPOVEST

za SS brdsku brigadu Kraških lovaca (Waffen-Geb.-Karstjg.
brigade der SS).

- 1.) Banjška planota posednuta je rasturenim banditskim grupama. Na području Puštale — Lokovec — Podlaka naišao je III bataljon 15. SS policijskog puka na veoma jak otpor neprijatelja, u kome je neprijatelj angažovao mnogobrojne mitraljeze, minobacače kao i protivavionske topove od 2 cm. Na liniji Vojsko — [Gorenja] Trebuša — Čepovan su 17. 3. udarne grupe 10. SS policijskog puka odbacile na sever delove više banditskih brigada. U Tmovskom gozdu južno od pomenute linije još nisu javljene banditske snage. Isto tako je 17. 3. 45. jedan bataljon Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK) razbio banditske snage koje su se pojavile na području Otlice.² Dalje pojedinosti vidi prilog sa podacima o neprijatelju.³
- 2.) Zaprečna grupa »Blank« poseda od 20. 3. u 6.00 časova sa glavninom 10. SS policijskog puka, III bataljonom 15. SS policijskog puka i dva bataljona SDK zaprečne položaje na liniji Idrija — dolina Idrijce — Grahovo⁴

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AVII, k. 32 A, reg. br. 31/17.

* Podrobnije o ovim borbama jedinica 30. i 31. divizije JA vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 34 i 39.

² Redakcija ovaj prilog nije pronašla. Verovatno se odnosi na uputstva za postupak u zoni dejstva, sa podacima o 9. korpusu JA, koja su pod brojem 1677/45 od 17. marta 1945. dostavljena i borbenoj grupi „Blank“ (vidi dok. br. 165, objašnjenje 3).

⁴ Sada: Grahovo ob Bači.

— Podbrdo. Veoma jake snage komandanta SS i policije u XVIII vojnom okrugu nastupaju 20. 3. sa istoka od bivše italijansko-jugoslovenske granice u okviru poduhvata »Početak proleća« [Frilingsanfang-Frühlingsanfang] koncentrično na Cerknjo, da bi uništile jedinice IX. korpusa.®

Za obezbeđenje Vipavske doline od bandi koje se infiltriraju sa severa angažovan je na južnoj ivici Trnovskog gozda, sa uporištima Otlica — Predmeja — Krnica⁶ — Trnovo — Nemci — Voglarji, jedan kozački puk.⁷

Pojačana aktivnost izviđačkih grupa četničke Dinarske divizije u Vipavskoj dolini, na severnim padinama Tmorskog gozda, na Križnoj Gori (sev. od Cola) i Hrušici (ist. od Cola), isto tako sprečava infiltraciju bandita u Vipavsku dolinu.⁸

Brojna vlastita uporišta nalaze se u Soškoj dolini između Gorice i Kobarida kao i u dolini Bače između Sv. Lucije⁹ i Podbrda.

- 3.) Brigada Kraških lovaca, posle smenjivanja III bataljona 15. SS policijskog puka jug. zap. od Lokoveca, od 20. 3. u višednevnoj akciji čisti od bandi Banjšku planotu između Čepovanske doline, doline Idrije i Soške doline. Uporedna akcija u Trnovskom gozdu je predviđena, te će uslediti prema situaciji kod neprijatelja.

Brigada Kraških lovaca sprovodi samostalno sve mere nakon prethodnog javljanja planova za sledeći dan.

Stalo mi je do toga da budu bande, koje se delimično prikazuju kao nevini civili, bez obzira na područje i dnevni cilj, uništene.

- 4.) Banjšku planotu je do sada prokrstarilo samo malo sopstvenih jedinica. Mora se računati s tim da se tu nalaze još rezervna skladišta svake vrste i kroz to predstavljaju bazu za snabdevanje bandita. Samo stanovništvo naklonjeno je bandama.

Celokupno muško stanovništvo u starosti sposobnih za vojsku ili rad, koje je posredno ili neposredno u službi bandi, treba uhapsiti, evakuirati i sprovesti u ispostavu Zaštitne policije u Gorici.

⁵ Vidi dok. br. 165.

⁶ Zaselak 13 km istočno od Gorice.

⁷ Bio je to 2. donski kozački puk (vidi dok. br. 173).

⁸ Vidi dok. br. 170.

⁹ Sada: Most na Soči.

Sve telefonske linije koje se nalaze na području treba uništiti jer je dokazano da služe bandama za prenošenje obavještenja. Krajnje stanice na tim linijama treba uništiti.

U naseljima koja će prolazno zaposedati sopstvene jedinice treba sprečiti svaki dolazak ili odlazak civila. Osobe, naročito žene i decu, na koje se naiđe van naseljenih mesta treba detaljno pretresti, jer postoji opravdana sumnja da su u kurirskoj službi bandita.

- 5.) 182. policijska brdska četa za vezu dostavlja do 19. 3. u 20.00 časova Brigadi Kraških lovaca u Gorici jednu 15-vatnu stanicu.
Podizanje iste u zgradi 10. SS policijskog puka.
Elementi za radio-vezu nalaze se kod radio-odeljenja.
- 6.) U pogledu snabdevanja hranom upućena je Brigada Kraških lovaca na sebe.
Komandant SS i policije u Gorici umoljava se da u tom pogledu potpomogne brigadu.
Trebovanje municije treba blagovremeno dostaviti Operativnom štabu.
- 7.) Brigada Kraških lovaca svakog dana do 8.00 i 18.00 časova izveštava o dnevnim događajima. O značajnim događajima treba odmah izvestiti.
Sa zaprečnom grupom »Blank« treba po mogućstvu održavati radio-vezu. (Komandno mesto: Idrija)

Načelnik štaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-Stubaf. i major Zašt. policije

Dostavljeno:

Operativni štab Ia, Ib, Ic, oficir za vezu, IVb,	7
IVc, ratni dnevnik — — — — —	
SS brigadi Kraških lovaca — — — —	1

Na znanje:

Komandant SS i policije Trst —	— 1
Komandant Policije poretka Trst	— 1
Komandant Zaštitne policije Trst	— 1
Komandant SS i policije Gorica —	— 1
10. SS policijski puk Gorica —	— 1
Rezerva — — — — — — — — —	— 2

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 19. MARTA 1945. O DODELJIVANJU ŠTABNE ČETE ČETNIČKOJ DINARSKOJ DIVIZIJI ZA VREME OPERACIJE „FRILING-SANFANG“¹

**KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE**
Operativni štab

Kantonman, 19. mart 1945.

POVERUIVO

-Ia- Delovodn. br. 1707/45. (pov.)

Predmet: Akcija delova četničke Dinarske divizije.

- 1.) Komandant SS i policije naredio je SS-šturmbanf. Lerh u [Lerch] da svoju Štabnu četnu, jačine 120 ljudi, stavi pod komandu k-danta SS i pol. u Gorici.
- 2.) Ceta će, najkasnije 20. 3. u 19,00 časova, doći u Goricu gde će biti raspoređena među četničke brigade koje se nalaze na putu Gorica — Col.
- 3.) Ceta ima zadatak da ličnim dodirom s k-dantima brigada uprosti prenošenje naredjenja, da ličnim primerom aktivira delatnost četnika i da zajedno s njima vrši izviđanje u celoj Vipavskoj dolini radi sprečavanja infiltriranja banditskih snaga iz Trnovskog gozda. SS-šturmbanf. Lerh održavaće najužu vezu s vojvodom Đujićem.
- 4.) Ceta će akciju vršiti samostalno, po uputstvima k-danta SS i pol. u Gorici. Rejon akcije je pre svega Vipavska dolina s južnim padinama Trnovskog gozda i Križna Gora (severno od Cola).
Težišta izviđanja su rejoni sev. od Cmiča i Col — Podkraj. Granica izviđanja na severu: Idrija — Sinji vrh (6 km severozap. od Cola) — južna ivica visinskog platoa Trnovski gozd. Izviđačkoj delatnosti ka jugu nije postavljena granica, ali ipak će se zasad ograničiti na rejon smeštaja.
- 5.) Naročiti značaj pridajem najužoj saradnji sa zaprečnom grupom »Blank« angažovanoj na liniji Idrija —

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 199/1.

Zelin² i severno odavde, kao i sa delovima 2. kozačkog puka angažovanim u južnom delu Trnovskog gozda. O rezultatima izviđanja i borbenim dodirima s neprijateljem izveštavati i gore navedene jedinice.

- 6.) Kao sredstvo za vezu četničkoj Dinarskoj diviziji stoje na raspolaganju telefonske linije na putu Gorica — Col — Podkraj. Izvršen je priključak Podkraja na ovu liniju.
- 7.) Za vreme trajanja akcije 8—10 dana) Štabna četa je u pogledu snabdevanja dodeljena k-dantu SS i pol. u Gorici.
- 8.) Dnevne izveštaje svakodnevno do 20,00 časova dostavljati Operativnom štabu i k-tu SS i pol. u Gorici, a o naročitim događajima odmah.

Načelnik štaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-Stubaf. i major Zašt. pol.

Dostavljeno:

K-tu SS i pol. i šturmbanf. Lerhu	3
Operativ, štabu Ia, Ib, Ic, K-tu veze	
IVa, IVb, V ³ i Ratn. dnevni.	8
K-tu SS i pol. u Gorici	1

Na znanje:

10. SS pol. puku	1
Ratnom atamanu Kozačke vojske	1
2. kozačkom puku	1
rezerva	2
	17

⁸ Zaselak na raskrsnici puteva, 4 5 km jugozapadno od Cerkna. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen. O zadacima borbene grupe „Blank“ vidi dok. br. 165.

³ Transportni odsek

IZVEŠTAJ KOMANDANTA SRESKE ŽANDARMERIJE U
TRBOVLJU OD 20. MARTA 1945. OKRUŽNOJ ŽANDARME-
RIJI U CELJU O SITUACIJI NA PODRUČJU SREZA¹

*Sreska žandarmerija u Trbovlju, Donja Štajerska
uz delovodn. br. 2705/45. (12a) Trbovlje, 20. mart 1945.*

Predmet: Meseč, izveštaj o situaciji.

*Veza: K-dant SS i pol. Ia/Ic od 22. 11. 1944. i okruž
žandarm., delovodn. br. 2420/44. od 18. 12. 1944.*

Okružnoj žandarmeriji
C e l j e (12a)

Prema gornjim naređenjima dostavljam sledeći izveštaj
o situaciji:

Uz tač. 1.) Dejstva bandi, s obzirom na zimske mesece, očigledno su se pojačala. Od kraja februara do početka marta na području sreza, kako iz oblasti Kranjske, sa kojom se sresko područje graniči na zapadu, tako i sa jugozapada — Grmada, Preska,- Polšnik — prodrle su jake banditske grupe. Banditska grupa koja je došla s juga pokušava da pređe Savu, verovatno u nameri da se sjedini sa grupama koje su prodrle iz Gorenjske. Akcijom vojske, jaki delovi bandi potisnuti su ponovo ka jugu, a na obali Save zaplenjena su 4 kompletna gumena čamca i oko 30 lestvica. Takođe su najvećim delom potisnute ili raspršene bande, u jačini od više hiljada ljudi, koje su prodrle sa zapada, ali, prema pouzdanim izveštajima, ipak se u Vrh³, Logu⁴ i Čemšeniku — sva mesta u opštini Zagorje — još zadržava više stotina bandita.⁵

Iz tač 2.) Banditske grupe uglavnom vrše krađe da bi se snabdele i u poslednje vreme su oterali veliki broj goveda i svinja i odnele svakovrsne životne namirnice.

¹ Kopija originala (pisanog na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG. nemački fond, k. 99 V.

• Odnosi se na Veliku Presku.

³ Sada: Vrh pri Mlinšah.

⁴ Sada: Log pri Mlinšah.

⁵ Odnosi se na koncentraciju jedinica 4. operativne zone Slo[^]venije u vezi sa predviđenim prelazom brigada u Dolenjsku, čiji bi prihvat na Savi izvršili 12. slovenačka NOU brigada i Dolenjski NOP odred (vidi dok. br. 2 i 76 i tom XI, knj. 4, dok. br. 13).

Naoružane su karabinama, automatima, puškomitraljezima i ručnim bombama. Ali veće grupe imaju i minobacače. Male bande su vrlo pokretne, pojavljuju se čas tamo čas onamo, vrše prepade i brzo iščezavaju. Poslednjih nedelja su iznenada ubili više vojnika i jednu devojkicu koja se sa jednim vojnikom šetala izvan Trbovlja.

Dana 19. 3. 1945. oko 20,45 časova, u glavnoj ulici Trbovlja otvorena je vatra iz automata na automobil direktora štedionice dr Herberta Kramesa. Dr Krames, njegova žena i vladin savetnik dr Ureg [Urregg] lako su ranjeni.

Težišta banditskog pokreta nalaze se u zapadnom delu sreskog područja, na granici prema Gorenjskoj, na severu prema Savinjskoj dolini i u području Mrzlica — Kal.

Bande su skroz komunističko-boljševički orijentisane i podložne sovjetskom uticaju.

Uz tač. 3.) Žandarmerija nije formirala mesne pomoćne jedinice.

Uz tač. 4.) Ovde jedva da postoji neka porodica iz koje se jedan ili više njenih članova ne nalaze kod bandita. Sigurno je da stanovništvo nije raspoloženo prema Nemcima. Ali, javno se ono drži lojalno i ne istupa otvoreno neprijateljski.

Pod tač. 5.) Opšte raspoloženje vrlo mnogo zavisi od ratne situacije te je poboljšanje situacije na frontovima najbolja propaganda.

Po tač. 6.) Priloženi su primerci nađenih neprijateljskih letaka (samo u po jednom primerku).

Komandant sreske žandarmerije:

BR. 172

NAREĐENJE ZDRUŽENOG ODREDA „VILDGRAF“ OD 27.
MARTA 1945. BORBENOJ GRUPI „LERH“ ZA PONOVRNO
ZAUZIMANJE SINJEG VRHA¹

Združeni odred »Vildgraf« [Wildgraf]¹

Br. del. 1939/45 (pov.)

Komandno mesto
Borbene grupe Lerh [Lerch] 27. 3. 45

POVERUIVO

NAREĐENJE

za Borbenu grupu Lerh

- 1.) Na akcijskom području Bobbene grupe Lerh preuzima kapetan Zaštitne policije Hek [Häck] komandu nad snagama angažovanim oko Sinjeg vrha.
- 2.) Na drumu Col — Idrija angažovane četničke brigade treba prikupiti u Colu i, nakon prepotčinjavanja kapetanu Heku, angažovati za ponovno zauzimanje Sinjeg vrha.
- 3.) Nakon pristizanja 1 bat. Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK), koji će isto tako biti potčinjen kapetanu Heku, treba sa ovim zaposesti greben sev. ist. od Cola od kote 961 do uključno Sinji vrh, u produžetku zaprečne grupe Dipelhofer [Dippelhofer], u cilju sprečavanja proboja bandi u Vipavsku dolinu.
Sa Borbenom grupom Dipelhofer treba održavati najtešnju vezu.
- 4.) Po pristizanju četničkih brigada i bataljona SDK, moraju se izdvojiti i uputiti ponovo u svoje jedinice:
  3. četa 10. SS policijskog puka.
delovi čete Smit [Schmidt],
četa Alers [Allers] bez teškog naoružanja.

Za podršku i kao rezerva ostaju:

1 vod mitraljeza 10. SS policijskog puka
ostatak I kozačkog bataljona.

¹ Original (nišan na mašini, na nemačkom jeziku) u AVTI, 32 A, reg. br. 27/17.

² Redakcija nije mogla utvrditi njegov sastav.

- 5.) Sa četničkim jedinicama angažovanim u Vipavskoj dolini treba držati dostignutu visinsku liniju i nastaviti pojačanim izviđanjem u pravcu Trnovskog gozda.

Načelnik štaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-Stubaf. i major Zašt. policije

Dostavljeno:

Operativnom štabu Ia, Ib, Ic, IVb, ratni dnevnik
Borbenoj grupi »Lerh«,
usmeno unapred 27. 3. Stubaf. Taus.

Na znanje:

Borbenoj grupi »Blank«, SS H-stuf. dr Patigu.

BR. 173

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIV-
NOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 3. APRILA 1945.
ZA ZAVRŠETAK OPERACIJE „FRILINGSANFANG“ I ZA
OBEZBEĐENJE TRNOVSKOG GOZDA¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE

POVERUIVO
Kantonman 3. 4. 45.

Operativni štab

— Ia —

Br. del. 2112 45 (pov.)

NAREĐENJE ZA OKONČANJE PODUHVATA »FRILING-
SANFANG« [FRÜHLINGSANFANG] I ZA OBEZBEĐENJE
TRNOVSKOG GOZDA.

- 1.) Posle razbijanja glavnine IX banditskog korpusa i uništenja znatnih njegovih delova, bio je, s obzirom na opštu situaciju, zaključen 3. 4. poduhvat »Frilingsanfang«. Manje jako razbijene banditske jedinice su se još mog-

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AVII, k. 32 A, reg. br. 26/17.

Iz izvuci na područje između Baške grape i doline Idrije. Izveštava se da se kod Prapetna nalazi oko 400 ljudi iz različitih brigada, među njima Štab 30. divizije, Bazoviška brigada i 150 Rusa delimično u nemačkim uniformama, kao i nekoliko engleskih oficira. Teško pešadijsko naoružanje nije ustanovljeno.²

- 2.) a) Sve jedinice komandanta SS i policije u Operativnoj zoni Jadransko primorje su sa 3. 4. izvođene iz organizacije komandovanja komandanta SS i policije u XVIII vojnom okrugu.

U svoje garnizone treba odmah uputiti:

- 3 bataljona Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK),
akcijsku četu Sprinkštub [Sprinckstüb],³
četu Alers [Allers],
četu Šmit [Schmidt] službe bezbednosti,
delove četničke Dinarske divizije koji su bili angažovani,
zaprečnoj grupi »Blank« potčinjena odeljenja 182. policijske brdske čete za vezu.
- b) Za naknadno čišćenje ostaje do daljeg, na opštoj liniji Hudajužna — Reka — Otalež i na području Cerčna, Borbena grupa »Hajnaker« [Heinacker] ([jedinica] Komandanta SS i policije u XVIII vojnom okrugu).

- 3.) *Borbena grupa »Dalige« (Daluege)*. Komandant: kapetan Zaštitne policije Dalige.

Snage: III bataljon 15. SS policijskog puka i jedinice »Tenis« [Tönnis] (delovi I bataljona 10. SS policijskog puka) od 4. 4. čiste sa linije Reka — dolina Idrije — Slap⁴ visoravan šentviške gore i Ponikve.

Isto tako je bilo usmeno naređeno akcijskom komandantu Gorica da snagama iz uporišta u pravcu juga zatvori dolinu Bače od Bače pri Modreju do Hudajužne.

- 4.) U sklopu određenog mu opšteg obezbeđenja na području Vipava — Idrija — Bača i dolina Soče, 10. SS policijski puk pojačano i neprekidno izviđa Trnovski gozd i uspostavlja uporišta:

¹ Vidi tom XI, knj, 4, dok. br. 34.

² Odnosi se na Akcijsku četu policijskog dobrovoljačkog brdsko-lovačkog bataljona „Taljamento“ (vidi dok. br. 175).

⁴ Sada: Slap ob Idrijci.

- a) II bataljon 10. SS policijskog puka i delovi 1. slovenačkog jurišnog puka u Slokarjima (sa 1 slovenačkom četom) i na području Otlica — Predmeja (sa jednom nemačkom i jednom slovenačkom četom). Vršiti izviđanje prvenstveno u pravcu Mrzle Rupe i u pravcu doline potoka Belca. Sa borbenom grupom »Hajnaker« treba uspostaviti i održavati vezu.
- b) III bataljon 10. SS policijskog puka: sa jednom četom u Lažni i Lokovecu.
 Snažno uporište u Voglarjima.
 Stalo mi je do toga da se za dotur i saobraćaj ponovo uspostavi i drži otvorenim pre svega drum Gorica — Britof — Cepovan, da se stalnim izviđanjem na području Trebuša — Vojsko utvrde nova jača prikupljanja neprijatelja, te da se neprijatelj na području Trnovo — Lokve i na južnom delu Banjske planote uništi.⁵
- c) I bataljon 10. SS policijskog puka: jednom ojačanom četom u Slapu.
 Od spoja sa III bataljonom 10. SS policijskog puka mora se osposobiti i držati otvorenim drum Cepovan — Sv. Lucija.⁶ Pojačanom izviđačkom aktivnošću mora se sprečiti nova koncentracija bandi na severnom delu Banjske planote kao i na visoravni kod Ponikve i na Št. Viškoj gori.⁷
 Komandant SS i policije u Gorici se umoljava da podrži 10. SS policijski puk u izvršavanju prednjeg zadatka sa odgovarajućim angažovanjem četničkih jedinica iz Vipavske doline i snagama iz uporišta u dolini Soče i Bače.

⁵ Komandant SS i policije u Operativnoj zoni Jadransko primorje, naredenjem pov. br 2231/45 od 7. aprila 1945, izmenio je tačku 4 b ovog naredenja koja treba da glasi:

„ **b) III bataljon 10. SS policijskog puka:** sa po jednom četom u Salvaco [redakcija ovo naselje nije pronašla]. Međutim u naredenju od 9. aprila 1945. ispravljeno je ime ovog naselja u Saverco — Zavrh (AVII, k. 32 A, reg. br. 24 17)], Podlaka, Na Klancu i jednim vodom u Puštalama.

Stalo mi je do toga da drum Gorica — Britof — Cepovan držim otvoren i da preduzmem sve predpripreme da bi u slučaju potrebe ovaj drum najhitnije mogao osposobiti za prolaz i dotur.

Nova prikupljanja neprijatelja na području [G.] Trebuša — Vojsko moraju se stalnim izviđanjem blagovremeno otkriti i uništiti bande koje se pojavljuju na području Trnovo — Lokve i na južnom delu Banjske planote” (vidi AVII, k. 32 A, reg. br. 24/17).

⁶ Sada: Most na Soči

⁷ Sada: šentviška Gora.

- 5.) Borbena grupa »Han« [Hahn] (Brigada Kraških lovaca sa potčinjenim 2. donsko-kozačkim pukom) sa dostignute linije čisti do sada pretresano područje i poseda naselja određena kao uporišta za III bataljon 10. SS policijskog puka do pristizanja predviđenih jedinica za ovo.

Izvlačenje borbene grupe »Han« i upućivanje Brigade Kraških lovaca u njihove garnizone kao i premeštanje Kozačkog puka na područje gornjih Brda predviđeno je za 6. 4.

Zapovest za angažovanje Kozačkog puka u gornjim Brdima doneče komandant Policije poretka u sporazumu sa komandantom SS i policije u Gorici.

Načelnik štaba
Mundhenke
(M u n d h e n k e)
SS-Stubaf. i major Zašt. policije

Dostavljeno:

Komandantu SS i policije	— — — — —	1
Operativni štab Ia, Ib, Ic, oficir	za vezu, IVb,	
ratni dnevnik	— — — — —	6
Komandantu Policije poretka	— — — — —	1
Komandantu Zaštitne policije	— — — — —	1
10. SS policijskom puku	— — — — —	2
Komandantu SS i policije u	Gorici — — — — —	1
Borbenoj grupi »Han« sa primerkom za		
2. donsko-kozački puk	— — — — —	2

Na znanje:

Štabu LXXXXVII armijskog korpusa za		
naročitu upotrebu	— — — — —	1
Komandantu SS i policije	u Videmu — — — — —	1
Rezerva —	— — — — —	2

IZVEŠTAJ KOMANDANTA 2. BATALJONA SLOVENACKIH
DOMOBRANACA OD 5. APRILA 1945. O AKTIVNOSTI BA-
TALJONA ZA VREME OPERACIJE „FRILINGSANFANG“¹

II BATALJON

Pov. br. 165

5. 4. 1945.

Izveštai o akciji od
19. 3. _ 4. 4. 1945.

I) *Podaci o neprijatelju.*

Opšte poznati.

II) *Zadatak.*

Opšte poznat.

III) *Sopstvene snage.*

Štab bataljona	—	—	—	4/ 18 ²
4. četa —	—	—	—	— 3/101
17. četa	—	—	—	— 2/99
47. četa _ — —				3/123
48. četa _ _ _ _			3/101	
2. teška četa	—	—	—	— 3/81

Ukupno 18/523

IV) *Tok akcije.*

A) *Okruženje Cerčna — Blegoša.*

Bataljon je dana 19. 3. 1945. krenuo iz Cerknice preko Logateca — Rovta — Veharša u pravcu Gore, ukupno 48 km, te je do 20.00 časova poseo zaprečnu liniju: Ravne³ — Rupa — [Č]esme — [I]djršek — [M]jrutni, k. 891. Komandno mesto nalazilo se na Gori. Dan je prošao bez kontakta sa neprijateljem.

Dana 20. 3. u 03.00 časa zaprečna linija je premeštena unapred na liniju: [K]ovk, k. 712 — k. 703 — k. 734 — k. 621⁴ — k. 837 — Ledine, k. 796 — Gradišče — k. 995. Des-

¹ Kopija originala (pisanog na mašini) u AIZDG. AFK, k. 280 IV. Izveštai ie pisan u više primeraka preko indiga, pa je zbog toga slabo čitljiv. Redakcija je nejasne rečidopunila po smilsu i to stavila u četvrtaste zagrade.

² Prvi broj označava oficire, a drugi podoficire i vojnike.

³ Sada: Ravne pri Žireh.

⁴ Kote 734 i 621 na karti 1 : 100.000, izdanje G. I. JA, 1949, nisu pronađene. Izveštaj je verovatno pisanpo karti 1 : 75.000, austrijsko izdanje.

no je uspostavljena veza sa bataljonom »Kranejs«⁵ [Kra-neis] u Rovtama, a levo sa borbenom grupom »Blank«⁶ u Mokraškoj Vasi. Od 06.00 časova nadalje vršeno je izvida-nje ispred položaja. Dan je prošao bez kontakta s neprija-teljem.

Od 21. 3. do 26. 3. 1945. danonoćno izviđanje zone: desna granica reka [S]ora, leva granica reka Idrija a po dubini do linije Zavodnica⁷ — Bevk.⁸ Za to vreme je pono-vo došlo do kontakta s neprijateljem i to sa grupom Mon-gola. Ukupno je pri tome bilo ubijeno 13 partizana i 3 za-robljena.

B) Okruženje Vojskog — Trnovskog gozda.

Dana 26. 3. 1945. do 20.00 časova premeštanje zapreč-
ne linije u pravcu Sp. Idrija — Idrija — Likar — Zagoda
— Pri Pevcu⁹ — k. 780 — Idrijski Log — k. 791¹⁰ — Zad-
log. Zbog neujednačenih lozinki došlo je kod Plestenice —
Trepče do sukoba sa četnicima. Ipak ni na jednoj strani
nije bilo gubitaka.

U toku dana i noći vršeno je izviđanje ispred položa-
ja. Do kontakta s neprijateljem nije došlo.

Dana 30. 3. do 16.00 časova premešteni su zaprečni po-
ložaji i to na liniju Likar — Zagoda — Pri Pevcu — k. 730
— k. 607 — Kot — k. 601 — k. 969. Zajcov vrh (isključ-
no). Pošto je Bazoviška brigada posedata položaje Zajcov
vrh, k. 969 — sedlo k. 906 — Crni rob, k. 1066. privučena
je nnapred do sela Zadlog, V. 714 rezerva bataljona sa za-
datkom da obezbeđuje levo krilo [bataljona! jer bataljon
»Krajnes« ioš nije poseo određene položaje levo.

Dana 30. 3. i 31. 3. bo^be s partizanima i Izviđanje is-
pred položaja.

Noću 31. 3./1. 4. 1945. bataljon je ukrcan na karmone
i potčinjen Borbenoj grupi »Krum« [Krumme] prebačen
na položaje između Gozda i Sinjeg vrha.

Od 1. 4. ujutro čišćenje područja sa linije k. 844 —
Slokarji — Kovači — k. 662 u pravcu Predmeje. Kod Pred-

⁴ Redakcija nije mogla utvrditi iz čijeg je sastava bio ovaj
bataljon.

• Vidi dok. br. 165.

⁷ Odnosi se na Sovodenj.

⁸ Odnosi se na Bevkov vrh, brdo, trig. 1050.

⁹ Imanje, 4 km južno od Idrije. Na karti 1 : 100.000 nije obe-
leženo.

¹⁰ Kote 780 i 791 na karti 1 : 100.000 nisu pronađene.

meje je došlo do međusobne borbe sa Kraškim lovcima,¹¹ ali ipak nije bilo gubitaka ni na jednoj strani.

U toku noći bataljon je ostao na položajima na liniji Predmeja — Bizjaki² — Na Hribu.

Dana 2. 4. bila je sa linije Kališki vrh, k. 1183 — k. 982 — Vel. Goljak, k. 1481 — Mali Goljak, k. 1495 posednuta naređena linija k. 1315 — k. 1236 — k. 1315 — 13ukov vrh — k. 1253. U toku noći bataljon je ostao na ovoj liniji. Levo je održavana veza sa bataljonom Kraških lovaca, a desno sa II [bataljonom] 13 [SS policijskog puka].

U daljem nastupanju naišao je bataljon svugde na Kraške lovce.

Noću 2./3. 4. bilo je ubijeno prilikom izviđanja u pravcu Mrzle Rupe više partizana i uspostavljena je veza sa Borbenom grupom »Dam« [Dahm],

Dana 3. 4. ujutro primljeno je naređenje za polazak.

Ukupno je bilo ubijeno 15 partizana i 5 zarobljeno.

Dana 3. 4. u 10.00 časova bataljon se povukao iz Bukovog vrha, k. 1315 pravcem Predmeja — Ajdovščina — Vipava — Št. Vid!³ i Podbreg, gde je zanočio i sledećeg dana krenuo preko Postojne — Planine — Rakeka u Cerknicu gde je stigao dana 4. 4. 1945. u 22.00 časa.

V) *Neprijateljevi gubici.*

Nabrojano 28 mrtvih, 8 zarobljeno i zapaljene 4 kurirske i stambene barake.

VI) *Plen.*

5 pušaka, 1 TS,⁴ 1 LS,⁵ 1 automat.

VII) *Vlastiti gubici.*

Nema ih.

VIII) *Utrošak municije.*

Za it. puške kal. 6,5 mm	—	—	2.180 metaka
za puške kal. 7,9 mm, nem.	—	—	1.090
za automate kal. 9 mm	—	—	2.345
za LS kal. 6,5 mm	—	—	920
za TS kal. 7,9 mm	—	—	1.860
za TS kal. 8 mm »Fiat«	—	—	1.900

” **Odnosi se na SS brdsku brigadu Kraških lovaca** (vidi dok. br. 169’).

¹² Zaselak u rejonu Predmeje. Na karti 1 : 100.000 nije obeležen.

¹³ Sada: Podnanos.

¹⁴ teška strojnica (mitraljez)

¹⁵ laka strojnica (puškomitraljez)

IZVEŠTAJ KOMANDIRA AKCIJSKE CETE POLICIJSKOG
DOBROVOLJAČKOG BRDSKO-LOVACKOG BATALJONA
„TALJAMENTO“ OD 6. APRILA 1945. O AKCIJI CETE NA
PODRUČJU BANJŠKA PLANOTA — VOJSKO¹

Pol. dobr. brd. lov. bat.
»Taljamento« [Tagliamento]
Akcijska četa
An dem
BdO — OZAK
Ia *Tricesimo*

Garnizon 6. aprila 1945

AKCIJA

od

19. 3. 1945. do 4. 4. 1945.

1) *S n a g e :*

Komandant: natporučnik zaštitne policije Pepel [Pöpel]
Akcijska četa »Taljamento« 4/102

2) *N a o r u ž a n j e :*

2 mitraljeza — 6 puškomitraljeza — 17 au-
tomata, ostalo karabini sa po 100 metaka i
4 ručne bombe.

3) *K o m o r a :*

Komandir: četni narednik Šajbelberger [Scheibelber-
ger]. 0/9

4) *Z a d a t a k :*

Prodreti i priključiti se Borbenoj grupi Švertfeger²
[Schwertfeger] koja se nalazi u rejonu Britof.

5) *T o k p o d u h v a t a :*

19. 3. 1945.

Po naređenju komandanta bataljona majora Šprink-
štuba [Sprinkstuba], kod Akcijske čete data je 19. 3.
45. u 0,30 časova uzbuna te je, po pristizanju 5 kami-

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AVII, neregistrovano. Ispod zaglavlja dopisano je mastilom: „An dem BdO — OZAK Ia Tricesimo“, što znači da treba izveštaj dostaviti Operativnom odseku komandanta Policije poretka u Operativnoj zoni Jadransko Primorje u Tričezimu. Drugu napomenu, kome treba takođe dostaviti izveštaj, redakcija nije mogla pročitati.

² Redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice sačinjavale ovu borbenu grupu.

ona, krenula u 3 časa, a u 4,15 časa javila se kod Slaba . 10. SS policijskog puka u Gorici.

Tu je četa dobila zadatak da se javi kod Borbene grupe Švertfeger u Britofu, gde će primiti dalja naređenja.

Oko 4,40 časa krenula je Akcijska četa iz Gorice i oko 5,50 časova stigla u selo Britof. Po pristizanju je uspostavljena veza sa radio-centrom Borbene grupe Šv., koja je ostala u Britofu. Prema izjavi komandira radio-oddeljenja, Borbena grupa Sv. ne nalazi se više u Britofu. Sa njom ne postoji ni bilo kakva veza. Ipak se ovde nalazi telegram za Borbenu grupu Šv. da ona treba da ostane u dodiru sa neprijateljem a da joj se kao pojačanje dodeljuje jedna četa; radi se o našoj četi. Kako sa borbenom grupom ne postoji nikakva veza to se telegram nije mogao predati majoru Švertfegeru. Posle savetovanja sa 10. SS policijskim pukom, četa je dobila zadatak da izbije u rejon Lokoveca i da neizostavno potraži vezu sa verovatno okruženom Borbenom grupom Šv. Pre polaska na određeno područje, četa je uputila 10. SS policijskom puku još sledeći telegram: »Sa komandnim mestom Švertfeger još nikakve veze, dotur namirnica i municije obezbediti. U Britofu nema nikakvih vozila na raspolaganju.« Oko 16,15 časova krenula je Akcijska četa sa radio-oddeljenjem i komorom Borbene grupe Šv. sa isturenim izviđačkim odeljenjem, drumom iz Britofa u pravcu Fobce. Komora [čete] ostala je u Britofu.

Na raskršću puteva Britof — Fobca, nekako 2 i 1/4 km severoistočno od Britofa, izvršen je na Akcaisku četu u nastupanju jači vatreni prepad mitraljezima, puškomitraljezima, puškama i ručnim bacačima sa uzvišenja severoistočno i južno od drumu. Četa je odmah prihvatila borbu i pokušavala da preko uzvišenja severozapadno od drumu produži sa nastupanjem u naredenom pravcu. U toku borbe je utvrđeno da je i ova uzvišenja neprijatelj zaposeo, te da se neprijateljeve snage stalno pojačavaju. Da bih se izvukao iz okruženja koje ie pretilo, odlučio sam da se vratim u Britof.³ Nije bilo moguće da se dostavi izveštaj o situaciji 10. SS policijskom puku, jer se nije mogla uspo-

³ Ova rečenica dopisana je olovkom na margini, umesto ranijih rečenica koje su glasile: „Dalje nastupanje bez većih gubitaka bilo je beznadežno. Četa se zbog toga, padom mraka, po mom naređenju odvojila oko 19 časova od neprijatelja i krenula natrag za Britof“.

staviti nikakva veza. Preko noći je četa ostala u Britofu.

Odlučio sam da rano ujutro sa četom krenem pravcem Bitež — Madoni — Podlaka u određeni rejon.

20. 3. J 945.

Oko 4 časa stigao je u Britof II bataljon Kraških lovaca [II Krastjäger-Batl.] pod komandom oberšturnirera Šlukea [Schlucke]. Odmah sam uspostavio vezu sa komandantom bataljona i upoznao ga sa situacijom. Komandant bataljona je odlučio da sa svojim bataljonom, uz podršku Akcijske čete, krene pravcem Bitež — Madoni — Ravne u određeni rejon. Četa je dobila zadatak da preuzme levo bočno osiguranje teške čete i osiguranje polaznih položaja bataljona. Oko 7,10 časova krenuo je bataljon na određene polazne položaje. Oko 10 časova poseo je polazne položaje, u

10,30 časova napad na uzvišen je severoistočno od Biteža. Bataljon Kraških lovaca izbio je na pomenuto uzvišenje u 11,45 časova. Akcijska četa je krenula za bataljonom i oko 13 časova stigla na uzvišenje. 7a vreme nastupanja, 4 lovačka aviona (Titovi piloti) su mitraljirala i bombardovala selo Britof i četvu u nastupanju. Borba sa avionima je odmah prihvaćena celokupnim naoružanjem. Gubitaka nije bilo. Po pristizanju na uzvišenje utvrdilo je izviđačko odeljenje koje je bilo upućeno da sela Madoni i Podlaka, kao i uzvišenja severoistočno od njih, nisu posедnuta od neprijatelja. Četa je krenula za Podlaku i tu ostala preko noći.

21. 3. 1945

Nakon kraćeg razgovora o situaciji sa komandantom bat. Kraških lovaca je Akcijska četa sa 7. četom bat. Kraških lovaca oko 7 časova izbila u određeni rejon. Pri nastupanju je sa uzvišenja zapadno od puta otvorena na čelo kolone snažna vatra iz pešadijskog naoružanja. Uzvišenja smo zauzeli i produžili sa pokretom. Od vatre je ubijeno jedno tovarno grlo radio-odeljenja. Oko 11,10 časova smo radio-odeljenje i ja uspostavili vezu sa borbenom grupom Švertfeger u zaseoku Na Klancu ispod kote 827.⁴ RMiom ie borbeni grupa u 12,30 časova primila naređenje da se odmah sa potčinjenom četom vrati u Goricu. Polazak u

⁴ Ova kota na karti] : 100.000, izdanje G. I. JA, 1948, nije obeležena.

15,30 časova, čelo kolone [sačinjava] Akcijska četa, dolazak u Britof u 20,45 časova.

22. 3. 45

U 0,45 časova odlazak Akcijske čete sa borbenom grupom Švertfeger preko Gorice za Grahovo.⁵ Dolazak u Grahovo u 8,50 časova. Od borbene grupe Švertfeger je četa dobila zadatak da postavi zaprečne položaje desna granica od kote 1300 (Kojca) do drumu za Zakojcu (isključno) leva granica. Polazak u određeni rejon u 10,35 časova. U 15 časova je upućeno izviđačko odeljenje radi izviđanja kota 1204 i 1300, četa stiže za njim. U 18 časova izveštava izviđačko odeljenje da su obe kote posednute od neprijatelja. Nakon posedanja polaznog položaja izvršen je napad na pomenu-te kote. U 20,15 časova su kote zauzete i postavljeni zaprečni položaji kako je naređeno. Neprijatelj se povukao na jugoistok. Gubici neprijatelja ne mogu se tačno utvrditi ali jaki tragovi krvi ukazuju na neprijateljeve gu-bitke, jačina neprijatelja 3 puškomitraljeza i automati.

23. 3. 45

Noć je protekla bez naročitih događaja. Izviđanje predpolja i uspostavljanje veze izviđačkim odeljenjima sa desnim i levim susedom.

Izviđačka aktivnost neprijateljevih aviona.

24. 3. 45

Akcijska četa će biti potčinjena 9. četi 15. SS policijskog puka. Na odseku zaprečavanja nikakvih naročitih događaja.

25. 3. 45

Ponovno uspostavljanje veze sa desnim i levim susedom.

Nikakvih naročitih događaja.

26. 3. 45

Nikakvih naročitih događaja.

27. 3. 45

Lično sam uspostavio vezu sa 9. četom.

Na komandnom mestu 9. čete primio sam naređenje da se napusti uspostavljena zaprečna linija i da se četa za sledeću noć razmesti u Bukovom. Oko 19 časo-

⁵ Sada: Grahovo ob Bači.

va stigla je četa u naređeni kantonman. Lekar-asistent dr Joli javio se u Bukovu, jer je pridodat četi.

28. 3. 45

U 8,30 časova odlazak čete na novu akcijsku prostoriću. Četa je zaposela zaprečne položaje u reonu Svinjače — Korito — Zagomilca sa frontom prema jugu. U 13,30 časova posednuta je naređena zaprečna linija. Veza sa desnim i levim susedom je uspostavljena izviđačkim odeljenjima. Nije bilo dodira sa neprijateljem.

U 17,10 časova doneo je kurir naređenje za pokret sledećeg dana. Noć je prošla bez naročitih događaja.

29. 3. 45

U 5,15 časova polazak čete za Rute. Odavde kreće četa sa 9. četom preko Pečina u pravcu Dolenje Trebuše. Južno od Pečina, sa uzvišenja oko Trebuše otvorena je vatra na čelo kolone. Neprijatelj je bio savladan. Četa je nastavila pokret i oko 21 čas stigla u Trebušu. Nakon kraćeg upoznavanja sa situacijom, četa je dobila zadatak da preuzme obezbeđenje uzvišenja južno i jugozapadno od Trebuše sve dok 30. 3. 45. kapetan Štajnbrik [Steinbrück] ne stigne sa komorom u Trebušu i produži u dolinu Kanomlje. Pokret je nastavljen zajedno sa komorom kapetana Štajnbrika.

Akcijska četa bila je potčinjena Štabnoj četi kapetana Titjena [Tietien]. Kod zaposedanja zaprečnih položaja, na II vod je sa već pomenutih uzvišenja otvorena vatra. Slabe neprijateljeve snage bile su odbačene, te su ostavile 4 poginula. Sudeći po tragovima krvi, ranjene bandite su poneli sa sobom

Oko 23 časa bila je posednuta naređena zaprečna linija.

30. 3. 45

Izviđačko odeljenje je na uzvišenju južno od Trebuše pronašlo sanitetski logor. Sanitetski materijal predat je komori. Nakon što je kapetan Štajnbrik sa komorom i III vodom akcijske čete izbio u dolinu Kanomlje krenuo je ostatak čete za njim. U 17,45 časova dostigla je četa Oblakov Vrh kod kote 725. Kurir je doneo naređenje kapetana Titjena da se četa razmesti u Oblakovom Vrh i da sačeka dalja naređenja. Oko

19 časova doneo je kurir sledeće naređenje: »Četa mora blagovremeno stići na komandno mesto čete ka-

petana Titjena tako da će u 7 časova moći uslediti pokret zajedno sa komorom«.

31.3. 45.

U 6 časova polazak čete do komandnog mesta čete kapetana Titjena. Odavde dalje pokret sa komorom u dolinu Kanomlje prema jugoistoku. Pošto nije bilo podnog uspona za Ogalce,⁶ moralo se vratiti do kote 725. Odavde polazak preko Stržnikara za Ogalce. Akcijska četa je dobila naređenje da se zaustavi na usamljenom majuru na putu između Gačnika i Ogalca. Komora i Stabna četa produžile su pokret za Ogalce do komandnog mesta bataljona.

1. 4. 45

U 5,30 časova izvestila su osiguranja da jače banditske snage nadiru južnim padinama kote 1040⁷ u pravcu našeg kantonmana. Borbom koju smo odmah prihvatili naterali smo neprijatelja da obiđe kotu 1040 i produži u pravcu Stržnikara. Jedna druga jača banditska jedinica nastupila je istočno u pravcu Vojšćice. Time je Akcijska četa okružena i obasuta jakom pešadijskom vatrom. Odmah su bili angažovani svi vodovi, pa je bio sprečen prodor u naše odbrambene položaje. Poručnik Zaštitne policije Šmid [Schmidt], koji se ličnim angažovanjem naročito razborito i junački držao, probio se sa 3 podoficira iz čete do komandnog mesta bataljona i tu izvestio o situaciji. Do pristizanja upućenih snaga sa komandnog mesta bataljona, četa je već sopstvenim snagama uspjela da odbaci neprijatelja, te da mu nanese visoke gubitke. Uz podršku Bobene grupe Švertfeger bilo je moguće neprijatelju naneti najteže gubitke. Ostaci neprijateljevih snaga su se u divljem bekstvu povukli u pravcu Stržnikara i kote 1163, te iste poseli.

Oko 14 časova stigao je na komandno mesto čete kapetan Dalige [Dalüge], te mi je nakon kraćeg razgovora o situaciji dao zadatak da izviđačkim odeljenjima izvidim da li neprijatelj poseda Stržnikar i kotu 1163. Da su posednuti potvrdilo je izviđačko odeljenje II voda. Ovom prilikom bio je ranien komandir izviđačkog odeljenja Hptw.⁸ Gas [Gassl. Takođe su u toku ranije borbe bili ranjeni podoficiri Zgw.⁹ Petri i

⁶ Na karti 1 : 100.000. izdanje G.I. JA, 1948, piše: Na Ogalcah.

⁷ Ova kota na karti 1 : 100 000 nije pronađena.

⁸ Hauptwachtmeister (Hauptvahtmajster) — podoficirski čin.

⁹ Zugwachtmeister (Cugvahtmajster) — podoficirski čin.

Hptw. Gotšalk [Gottschalk]. U duhu dobijenog zadatka zaposela je četa zaprečne položaje na uzvišenjima severoistočno od kantonmana pa do Gačnika (isključno). Desni sused 10. četa, levi Kraški lovci. Rezerva čete pročešljala je teren dosadašnjih borbi i pri tome pronašla jedan engleski i jedan italijanski puškomi-traljez, jedan nemački i jedan američki automat.

U rejonu [dejstva] čete pronađeno je 36 poginulih neprijatelja i uhvaćeno 7 zarobljenika. Među ovima nalazi se i major dr. Vito Kraja.¹⁰ Njega je zarobio Wm." Vesper iz 2. odeljenja II voda. Kod sprovođenja zarobljenika do službe bezbednosti bilo je jasno da je Kraja najvredniji ulov čitavog poduhvata. Osim toga je, kod pročešljavanja terena na kome su vodene borbe, bio pronađen brojni propagandni materijal. Takođe je nešto materijala zaplenila četa Kraških lovaca (Španci) koja je kasnije tu prošla. Ova i ostale jedinice koje su tu prolazile utvrdile su da se na području borbe nalazi gotovo 200 ubijenih bandita.

Evakuaciju naših ranjenika izvršila je Štabna četa 15. SS policijskog puka.

Kasno uveče moglo se utvrditi da se neprijatelj sa Stržnikara i kote 1163 povukao, verovatno u pravcu [Dolenje] Trebuše.¹²

Noć je prošla bez naročitih događaja.

2. 4. 45

U 1,30 čas doneo je kurir naređenje komande bataljona sledeće sadržine: »U 5 časova biće četa izvučena sa dosadašnjeg odseka zaprečavanja i pratiće transport ranjenika za Idriju«.

Smenu je izvršila 11. četa 10. SS policijskog puka u 6,45 časova. Nakon izvršene smene, odlazak do komandno2 mesta bataljona na Ogalcama. Tu su preuzeti ranjeni i poginuli iz bataljona kao i zarobljenici.

^T 11,45 časova polazak iz Ogalaca za Idriju. Oko V> 30 časova snažna aktivnost lovaca bombardera na marševsku kolonu kod [posednika] Kodr. Napad lovaca bombardera bio je vatrom celokupnog naoružanja čete odbijen bez sopstvenih gubitaka.

¹⁰ Omaška; treba: dr Vito Kraigher (Krajger).

¹¹ Wachtmeister (Vahtmajster) — podoficirski čin.

¹⁵ O borbama jedinica 9. korpusa JA za vreme ove neprijateljeve ofanzive vidi dok. br. 37, 45, 4-7, 56, 59, 62 i 75.

U 19 časova dolazak u Idriju. Tu su ranjenici predati u HVP,¹³ poginuli Komandi mesta a zarobljenici službi bezbednosti.

Zatim javljanje u komandnom mestu puka majoru Blanku. Četa je dobila naređenje da ostaje na raspolaganju štabu puka. Osiguranje štaba puka preuzima 2. vod, a 1. i 3. vod razmeštaju se u Spodnjoj Idriji.

3. 5.^u 45.

Ceta ostaje u Spodnjoj Idriji. Bez naročitih događaja.

4. 4. 45.

U 13 časova polazak čete preko Gorice za Udine.

Dolazak u Udine 5. 4. 45. oko 0,45 č.

6) Brojno stanje:

19. 3. 45.	4/102	komora	0/9
20. 3. 45.	4/102	''	0/9
21. 3. 45.	4/102	<i>ti</i>	0/9
22. 3. 45.	4/102	<i>it</i>	0/9
23. 3. 45.	4/100	<i>m</i>	0/9
24. 3. 45.	4/100	<i>> ></i>	0/9
25. 3. 45.	4/100	<i>m</i>	0/9
26. 3. 45.	4/100	<i>ti</i>	0/9
27. 3. 45.	4/100	<i>it</i>	0/9
28. 3. 45. ■	4/ 92	<i>ii</i>	0/9
29. 3. 45.	4/ 92	<i>it</i>	0/9
30. 3. 45.	4/ 95	<i>ii</i>	0/9
31. 3. 45.	4/ 94	<i>ii</i>	0/9
1. 4. 45.	4/ 94	<i>tt</i>	0/9
2. 4. 45.	4/ 89	<i>ii</i>	0/9
3. 4. 45.	4/ 89	<i>ii</i>	0/9
4. 4. 45.	4/ 89	<i>ii</i>	0/9

7) Gubici:

22. 3. 45. Menuci [Mennuzi] i Zgw. Pfenik [Pfennig] bolesni.

26. 3. 45. poručnik de la Fratta bolestan.

27. 3. 45. Hptw. Handrik [Handrick], Zgw. Mencenbah [Menzenbach] bolesni.

28. 3. 45. Hptw. Gregor, Obw.¹⁵ Višnevski [Wvschne-wski], Unterw.¹⁶ Grotehefer [Grotehöfer],

¹⁵ Hauptverbandplatz (Hauptferbandplac) — divizijski medicinski centar.

¹⁴ Omaška; treba: 4.

¹⁵ Oberwachtmeister (Obervahtmajster) — podoticirski čin.

•• Unterwachtmeister (Untervahtmajster) — podoficirski čin.

Obw. Salewski, Zgw. Sindler [Schindler]
Obw. Kajfer [Keifer] bolesni.

30. 3. 45. Wm. Koh [Koch], Zgw. Vajs [Weiss], Rot-
tw.¹⁷ Jesske bolesni.

1. 4. 45. Zgw. Petri, Hptw. Gotšalk, Hptw. Gass ra-
njeni.

1. 4. 45. Hptw. Dordel, Anw.¹⁸ Kirštajn [Kirstein]
bolesni.

8) *Prikomandovani:*

27. 3. 45. dr Joli

30. 3. 45. Zgw. Haniš [Hanisch], Zgw. Hince [Hintze],
Zgw. Poselt TPoselt], Zgw. Vencel [Wenzel],
Obw. Vurl [Wurl].

9) *Zarobljenici:*

1. 4. 45. 7 zarobljenika.

10) *Plen:*

1. 4. 45. 2 puškomitraljeza, 2 automata, 700 metaka
za mitraljez, 200 metaka za automat, 2 sani-
tetske torbice, jedan sanitetski pribor, dva
džaka zavojnog materijala.

11) *Iskustva:*

Za vreme akcije je utvrđeno da su mitraljezi »Breda«
koje smo, imali sa sobom suviše teški za pokretnu bor-
bu kakva je bila pretežno na brdovitom terenu. Ovo
se veoma nepovoljno odrazilo i kod čete zbog nedo-
statka komore. Pošto sa sobom nismo nosili komple-
tno sledovanje municije za ova oružja, marševski us-
peh jedinice bio je znatno smanjen. U uporištima i na
stalnim položajima, ovi se mitraljezi mogu uspešno
koristiti. Zbog težine i nepodesnosti za rukovanje, po
mom mišljenju nepodesni su za manevarsku borbu,
naročito u planinama, te ih treba zameniti puškomi-
traljezima »MG 34« odnosno »MG 42«.

Osim toga, odrazila se nepovoljno i raznovrsnost nao-
ružanja pripadnika čete — italijanskim puškama raz-
nih kalibara, engleskim i italijanskim mitraljezima.

Kod doturivanja municije mogla se doturiti samo mu-
nicija za mitraljeze. Municija za različite tipove oružja

¹⁷ Rottwachtmeister (Rotvahtmajster) — podoficirski čin.

¹⁸ Anwärter (Anverter) — oficir pripravnik.

nije se mogla doturati. Rezerva municije koju smo u početku poneli sa sobom, zbog nedostatka vozila i tovarne stoke nije se mogla prebaciti. U budućim akcijama treba ovo bezuslovno uzeti u obzir. Pri tome verujem da mogu ukazati na to da su kare sa kojima bataljon raspolaze, zbog svoje težine i široke kolotečine nepodesne u planinama. Dobro su se ponela dvoosovna dvoprežna laka kola bojne komore koja su imala ostale jedinice.

Za transportovanje raspoloživih mitraljeza, minobacača i pripadajuće municije za njih neizostavno su potrebna tovarna grla sa samarima.

Za vreme akcije pokazao se nedostatak maskirnih odeća veoma štetno. Zelene uniforme jako odudaraju i omogućavaju da se sopstvene trupe mogu primetiti već na velikim odstojanjima.

Naročito nepovoljno se odrazio nedostatak dvogleđa, busola i jednoobraznih topografskih karata. Mora se bezuslovno postići da barem komandiri vodova i odeljenja budu njima snabdeveni. Desilo se n. pr. da su sopstvene jedinice pucale jedne na druge jer se zbog nedostatka dvogleđa nisu mogli blagovremeno prepoznati. U četi su bila na raspolaganju samo 3 pozajmljena dvogleđa.

Većim delom su pripadnici čete još snabdeveni pešačkim čizmama. Ove čizme nisu podesne za dejstvo u brdima te ih treba najhitnije zameniti dobrim planinskim cipelama. Italijanske planinske cipele kojima raspolazemo nisu se pokazale korisne. U vlazi su se brzo, a naročito u skočnom zglobu veoma brzo, raspile te ih vlasnik nije mogao koristiti.

Osim toga, čini mi se da bi snabdevenost sa derezama bila veoma korisna. One ne čuvaju samo cipele već sprečavaju i zamaranje skočnog zgloba, te u brdima omogućavaju lakše, sigurnije i brže nastupanje.

Za dobro korišćenje radio i telefonskih uređaja noću moraju se poneti sobom fenjeri. Kod susednih jedinica naročito su se dobro pokazale jurišne svetiljke. Zbog sadašnjeg nedostatka goriva mogle bi u dovoljnom broju zadovoljiti i takozvane Hindenburg-svetiljke. Isto tako se veoma uočljivo pokazao štetnim i nedostatak džepnih lampi (nijedna nije bila na raspolaganju). Snabdevenost džepnim lampama sa maskirnim uređajima i blendama u više boja bila bi veoma korisna.

Za vreme akcije, marševski obrok hrane, koji je ponovo izdat za 5 dana, sastojao se pretežno od svežih kobasica. Ljudstvo je bilo prinuđeno da ove kobasice što pre utroši kako ne bi bile izložene kvaru. Bilo bi pametno da se kod stanica za dotur hrane ukaže na to da se kobasica izdaje barem lako nadimljena.

Za vreme akcije primetio se kod trupe privremeno neki nemir zbog toga što pojedine jedinice tvrde da kod frontnog sledovanja sleduje dnevno i 8 cigareta. Koliko ove tvrdnje odgovaraju ne može se utvrditi. Raspoloženje trupe bilo je dobro.

Ovo treba naročito naglasiti jer deo ljudstva zbog ranjavanja za vreme njihovih dosadanjih akcija nije više sasvim zdrav.

Pepel [Pöpel]
natporučnik Zaštitne policije

BR. 176

UPUTSTVO KOMESARA ZA ODBRANU RAJHA U ŠTAJERSKOJ OD 10. APRILA 1945. ZA ONESPOSOBLJAVANJE
RUDNIKA¹

Grac, 10. aprila 1945.

Komesar za odbranu Rajha u Štajerskoj

O p e r a t i v n i   š t a b

GZ: RVK²

Predmet: onesposobljavanje.

Prilozi: nema.

Ponovo smatram da na osnovu poslednjeg Firerovog naređenja od 30. 3. 45. razaranje rudničkih postrojenja ne dolazi u obzir ni u kom slučaju. Firer je onesposobljavanje izričito naredio za slučaj zauzimanja od strane neprijatelja. Ja sam već pre više nedelja naredio da se pripreme za onesposobljavanje izvrše tako da se demontiranje odgovarajućih uređaja i njihovo odašiljanje ustanovi prema kalendaru. Ako neki rudnik treba da bude zauzet iznenadnim napa-

¹ Prepis originala (pisanog na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 9.

² Redakcija nije mogla utvrditi značenje ovih kratica.

dom neprijatelja, onda onesposobljavanje na svaki način tako izvršiti da se izvesna postrojenja poruše, ali samo utoliko da se tim postigne što je moguće duže onesposobljavanje, a ni u kom slučaju konačno razaranje.

Sa nadležnom grupom armija i sa armijom koja dolazi u obzir za ovaj prostor utvrđeno je da za slučaj onesposobljavanja komandant pionira armije uputi potrebno ljudstvo, pošto u Donjoj Štajerskoj treba računati s tim da domaći rudari neće hteti da rade ovaj posao. Samo se po sebi razume da će za onesposobljavanje u prvom redu pružiti pomoć tamo angažovani Inžinjersko-rudarski bataljon »Jugoistok«.

Da bi se otklonile sve nejasnosti, smatram da se u slučaju rušenja postrojenja prirodno ne bi rušila okna i slično, nego uređaji za crpljenje i održavanje vode. Za onesposobljavanje rudnika ionako nastupa onesposobljavanje energetskih postrojenja, za koje posebna punomoćja ima dipl. inž. A u g u s t i n . Pripreme za onesposobljavanje preduzeti tako da priprema eksplozivnog materijala nr utiče na držanje i rad rudara u rudnicima. Pošto sam poslednjih dana čuo različita mišljenja o načinu onesposobljavanja i merama koje bi trebalo preduzeći, opunomoćjem gospodina dr inž. Erharda R i n t a [Rindt] iz Elektropreduzeća »Južna Štajerska A. D.« da sa nadležstvima i rukovodiocima pogona rudnika na licu mesta pretrese potrebna pitanja. Samo se po sebi razume da je u svakom rudniku za onesposobljavanje odgovoran rukovodilac pogona i da on ni u kom slučaju ne sme ranije da napusti pogon.

Onesposobljavanje će shodno Firerovom naređenju narediti komesar za odbranu Rajha. Vojne komande i ustanove ne smeju naređivati onesposobljavanje, ali su ipak prema Firerovom naređenju upućene da ukažu svaku pomoć. Iz raspisa Potkomisije za opremu od istog datuma proizlazi da pod izvesnim okolnostima komesar za odbranu naređuje onesposobljavanje preko drugih nadležstava.

Ovo u slučaju kad su oštećene veze svih vrsta. Smatram da u ime komesara za odbranu Rajha onesposobljavanje mogu da nat'ede:

- 1.) Podkomisija za opremu u Štajerskoj.
- 2.) Načelnik štaba Štajerskog domovinskog saveza u Mariboru
Braumiler [Braumtiller].

M. P.

(Flajšman) [Fleischmann]

SS-štabartenfirer

(Gospodin Flajšman je morao da otputuje)

Dostavljeno:

- 1.) Načelniku štaba Štajerskog domovinskog saveza Bra-
u m i l e r u
- 2.) Sremskom vođi Štajer. domovinskog saveza u Celju
- 3.) -----^M-----^{ft}-----^{ft}-----^M-----^M-----^{rp}¹ Trbovlju
- 4.)   "-----"-----"-----"-----"-----"----- Brežicama
- 5.) Eelektropreduzeću »Jug«, Grac
- 6.)   "-----"----- Upravi grupe u Celju
- 7.)   "-----"----- Direkciji rudnika Trbovlje
- 8.)   "-----"-----"----- Velenje
- 9.)   "-----"-----"----- Rajhenburg³
- 10.)   "-----"-----"----- Zagorje⁴

Za tačnost prepisa
Rihter [Richter]

BR. 177

IZVEŠTAJ KOMANDIRA ŽANDARMERIJSKE STANICE
ŠOŠTANJ OD 11. APRILA 1945. O NAPADU 2. SLOVENAC-
KE NOU BRIGADE „LUBO ŠERCER” NA ŠOŠTANJ»

(12a) šoštanj, 11. april 1945.

Žandarmerijska stanica šoštanj
Srez Celje, oblast Štajerska

Delovodn. br. 507/45.

Predmet: Napad bandita na šoštanj noću 10/11. 4. 1945.

11. 4. 1945. oko 0,10 č, Šercerova brigada, verovatno u jačini od 500 do 600 bandita, izvršila je napad na varoš šoštanj i posela okolinu u širokom krugu. Prema iskazima nekolicine seljaka, Štab brigade se nalazio u Družmirju, oko 1 km istočno od Šoštanja. Banditi su bili naoružani minobacačima, mitraljezima, puškomitraljezima, automati- ma, puškama i ručnim bombama.

Banditi su razorili više ulaznih vrata na zadnjem delu fabričkog kruga fabrike koža Vošnjak i prodrli u samu fabriku. U to vreme u perionicama fabrike bili su smešteni

³ Sada: Brestanica.

⁴ Sada: Zagorje ob Savi.

¹ Prepis originala (pisanog na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 82 II.

vod teških minobacača i mitraljeski vod 19. SS pol. puka, koji su se prethodne večeri vratili iz akcije. Banditi su iz zasede savladali i razoružali tri postavljena policijska stražara. Zatim je nekoliko bandita, u policijskim uniformama, upalo u perionicu i otvorilo na policajce vatru iz automata. Na mestu je bilo ubijeno 8 policajaca, a 20 ih je delom teško i lako ranjeno. Jedan policajac je nestao. Banditi su iz fabrike odneli oko 6000 kg hrom-kože i đona. Ovu kožu banditi su odvukli na 12 seoskih kola. Banditi su došli iz pravca Sv. Florijana,² kota 454 i Belih Voda, a kola su došli iz Sv. Florijana i Topolšice, gde su ih iznudili od seljaka. Seljaci koji su se vratili izvestili su ovdašnju stanicu da su kožu odvezli pravcem Ravne — k. 517 — crkva Sv. Duh i tamo je istovarili u jedan jarak. Od trafikanta Skorņška u Topolšici banditi su iznudili ključ od trafike u Šoštanju. Banditi koji su bili prodrli u samu varoš opljačkali su veću količinu duvanskih preradevina, ali su ipak borbom oterani pre nego što su trafiku potpuno opljačkali. Banditi su od obučara Acmana u Šoštanju ukrali 15 pari novih cipela. Dalje su banditi razorili železničku prugu između Šoštanja i Velenja na 34,4 km.

Vojna jedinica, policija i žandarmerija koje su se nalazile u Šoštanju odmah su stupile u borbu s banditima. Borba je do 5 časova ujutru. Po tragovima krvi može se zaključiti da su banditi pretrpeli gubitke, ali broj ipak nije mogao biti utvrđen, pošto su svoje mrtve i ranjene odneli.

Banditi su nekolicini seljaka kazali da su imali nameru da likvidiraju uporište 661. landessicen-bataljona i da zauzmu Šoštanj.³

Dostavljeno na znanje:

pukovnik dr Kihasu [Kiihhas], komandantu Zaštitnog područja u Celju,

Sreskoj žandarmeriji u Celju, u 2 primerka,

Zandarmerijskom odeljenju u Zalecu,

K-dantu Pol. bezb. i službe bezbednosti, uporište Šoštanj, obšf. Fogelu [Vogel],

Video:
Komandir žand. stanice

[.. -4]
žand. vahtmajster

[• • -5]

² Sada: Sv. Florijan pri šoštanju.

³ O napadu 2. slovenačke NOU brigade „Ljubo Šercer“ na Šoštanj vidi dok. br. 61, 76 i 135.

⁴ Potpis nečitak.

⁵ Potpis nečitak.

IZVEŠTAJ KOMANDIRA ŽANDARMERIJSKE STANICE
VOJNIK OD 14. APRILA 1945. O BORBI SA 1. SLOVENAC-
KOM NOU BRIGADOM „TONE TOMŠIČ“ U REJONU STRA-
ŽICE'

Zandarmerijska stanica Vojnik (12a) Vojnik, 14. 4. 1945.

Delovodn. br. 101

Predmet: Borba 13. 4. 1945.

u naselju Stražica,
opština Vojnik, srez Celje.

Propisanim komandama i ustanovama
prema dispoziciji

Dana 13. 4. 1945. ujutru u blizini naselja Stražica iz ta-
mošnje šume otvorena je vatra iz automatskog oružja na
jednu pol. patrolu, pri čemu je bio teško ranjen vođa pat-
role.

Mesto napada nalazi se na listu karte 5454,² 55 mm se-
verozapadno od Vojnika i 20 mm zapadno od Frankolova,
kota 567.

O ovom prepadu žandarmerijsku stanicu je obavestilo
nekoliko građana, pa je komandir žand. stanice viši vaht-
majster Alojz Libman [Alois Liebmann] sa još jednim po-
doficirom krenuo u okolinu Frankolova i tamo uspostavio
vezu sa 1. četom 19. SS policijskog puka koja se tamo na-
lazila.

Komandir jedinice sa 2 desetine već je bio otišao na
mesto prepada. Viši vahtmajster L.[ibman] odmah je pre-
duzeo obezbeđenje u Rakovoj stezi do dolaska policijskih
pojačanja iz Slovenskih Konjica. Pri posedanju položaja
došlo je do borbenog dodira koji je trajao do 12 časova.
Kad je pojačanje stiglo, L.[ibman] je krenuo i u pol. upo-
rištu saznao da kapetan jedinice i 1 viši vahtmajster Špis
[Spies] teško ranjeni leže u rejonu borbe i da im se zbog
jake mitraljeske vatre neprijatelja ne može prići. Nato je
viši vahmajster Libman sa 2. pol. grupe odmah krenuo
u rejon borbe da spasi oba teška ranjenika.

¹ Original (pisan na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG,
nemački fond, k. 82/11.

² Odnosi se na kartu Mozirje, 1 : 75.000, austrijsko izdanje,
1911. godine.

Posle kraćeg penjanja i bez daljeg borbenog dodira obe patrole su došle do teško ranjenog kapetana. On je bio ranjen u glavu oko 4 cm više korena nosa, a zrno je izašlo kroz teme te se izlilo u mozak. Viši vahtm. Libman stavio mu je prvi zavoj. Za vreme pružanja prve pomoći banditi su otvorili snažnu vatru i obe pol. patrole usled mitraljeske i minobacačke vatre morale su se povući.

Viši vahtm. Libman je najpre ostao ležeći pored teško ranjenog kapetana, a kad su banditi počeli da preko mesta prepada nastupaju prema obema pol. patrolama, viši vahtm. Libman se povukao nalevo u jedan usek. Ovde je L.[ibman] našao mrtvog policijskog višeg vahmajstera (Spisa) i dospeo u unakrsnu mitraljesku vatru s leve strane i spreda. Međutim u usek je došao jedan ranjeni vahtmajster Zaštitne policije sa prostreljenom rukom i automatom bez municije. Pošto su band, krenuli na juriš, viši vahtm. Libman se povukao nešto dalje levo od jedne seoske kuće, odakle je štitio vatrom puškomitraljesca koji se povlačio. Ovde je viši vahtmajst. L.[ibman] bio opkoljen i puščanom vatrom oko 45 minuta odolevao je banditima koji su nastupali.³ On se zbog nedostatka municije (4 metka od 100 metaka) povukao dalje ka jugozap. prema Frankolovu i tamo u 14,30 č došao u 1. četu 19. SS pol. puka.

U popodnevnim časovima pošlo je za rukom da se teško ranjeni kapet. Zaštitne policije iz 1. čete 19. SS policijskog puka izvuče i otpremi u Rezervnu bolnicu u Novom Celju.

Dostavljeno:

molim okrenuti.⁴

Koliko su viši vahtm. Libman i viši vahtm. Artur Pecold [Arthur Pätzold] iz žand. stanice Vojnik mogli da vide, band, su imali mrtvih i ranjenih, dok su prilikom ovoga prepada pol. jedinice pretrpele gubitke samo u ranjenima. Viši vahtm. Libman i viši vahtm. Pecold ostali su nepovređeni.

Dostavljeno:

- 1.) Komandantu Zaštitnog područja Donja Štajerska pukovniku gospodinu dr Kihasu [Kiihhas], u Celju,
- 2.) Komandantu pododseka Južna Štajerska, Centar veze,

¹ Borba je vođena sa 1. slovenačkom NOU brigadom „Tone Tomšič“ (vidi dok. br. 76).

⁴ Tako piše i u originalu.

- 3.) K-tu Pol. bezb. i službe bezbednosti, Ref. IV/N u Celju,
- 4.) Sreskoj žandarmeriji u Celju (u dva primerka)
- 5.) Žand. odeljenju u Celju.

Komandir stanice
Libman [Liebmann]
viši vahtm. žand.

BR. 179

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE U OPERATIVNOJ ZONI JADRANSKO PRIMORJE OD 20. APRILA 1945. ZA ANGAŽOVANJE SRPSKOG DOBROVOLJAČKOG KORPUSA U BOK I POZADINU 4. ARMIJE JA NA PRAVCU BANJA LOKA — DELNICE — ZLOBIN¹

KOMANDANT SS I POLICIJE
U OPERATIVNOJ ZONI
JADRANSKO PRIMORJE

Kantonman, 20. 4. 1945.
POVERUIVO

Operativni štab

— Ia— Del. br. 2581/45. (pov.)

Predmet: Angažovanje Srpskog dobrovoljačkog korpusa.

- 1.) 19. i 43. divizija Titove 4. armije, podržavane delovima 26. i 9. divizije (sa oko 20 tenkova), nastupajući duž dalmatinske obale i preko Lokava — Mrzle Vodice, dostigle su rejon severoist. od Rijeke. Slabije neprijateljske izviđačke snage prodrle su severoist. i jugoist. od Klane. Neprijateljeva borbena moć i komandovanje su dobri.²
237. peš. div. i delovi 188. brd. div. poseli su odbrambeni front na »Ingrid« liniji Rijeka — Klana i sprečavaju dalje nastupanje neprijatelja prema Rijeci i prema zapadu.
- 2.) Srpski dobrovoljački korpus, koji je komandant Jugoslavije stavio na raspolaganje komandantu SS i policije

¹ Kopija originala (pisanog na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k, 199 I.

² O dejstvu jedinica 4. armije JA u to vreme vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 48 i 89.

u Operativnoj zoni Jadransko primorje, posle prikupljanja u rejonu Novi Lazi — Banja Loka³ dostići će najpre nastupnim maršem Delnice. Odatle će preko Lokava — Mrzle Vodice i Lokava — Fužina — Zlobina nastupati u duboki bok i leđa neprijatelja.⁴

- 3.) Još u toku prikupljanja treba vršiti pojačano izviđanje u pravcu nastupanja.
- 4.) Odsek Ljubljana (Pel [Pöll]) ima zadatak da omogući pokretljivost Srpskog dobrovoljačkog korpusa dodeljujući mu odgovarajući broj motornih vozila.
- 5.) Komandant u pozadini fronta Grupa armije E, SS obergruppenfirer Re z e n e r [Rösener], obećao je da će Srpskom dobrovoljačkom korpusu dostaviti 10 tenkova.
- 6.) Načelnik veze Operativnog štaba za borbu protiv bandi, major zašt. pol. M i l e r [Müller], kontrolisaće sredstva veze koja su stavljena na raspolaganje Srpskom dobrovoljačkom korpusu, naročito radio-uređaje, i uputiće 21. IV 45. operativnom odeljenju Srpskog dobrovoljačkog korpusa u Kočevju jednu radio-stanicu od 100 W.
- 7.) Srpski dobrovoljački korpus obezbediće dotur i snabdevanje iz Ljubljane.

Potpisao G l o b o č n i k [Globočnik]
SS grupenfirer i general- potpukovnik
policije

DOSTAVLJENO:

Komandantu SS	i policije	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Op. št. za borbu	protiv bandi	—	Ia, lb, Ic, nač. veze,							
	IVa, za rat. dnevnik	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Srp. dobr. korpusu, Operativ, grupi i										
nem. Štabu	za vezu	—	—	—	—	—	—	—	—	3

NA ZNANJE:

Komandantu u pozadini fronta Grupe armija E	—	—								1
Komandi LXXXXVII arm. korpusa za naročitu upotrebu	1									
Rezerva	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2

14

³ Srpski dobrovoljački korpus nalazio se na prostoru Postojna — Št. Peter (sada: Pivka) — Ilirska Bistrica — Mučiči i 10. aprila 1945. njegovi delovi počeli su pristizati na područje Kočevje — Brod na Kupi — Osilnica — Čabar (AIZDG, k. 63/11, k. 157/III, i AFK, k. 281/IV i k. 283 IV).

⁴ Jedinice Srpskog dobrovoljačkog korpusa, zbog napada jedinica Kočevske grupe 7. korpusa JA i brzog nastupanja 20. i 29. divizije JA, nisu izvršile ovaj prodor u duboki bok i pozadinu (vidi dok. br. 78, 180 i 181 te tom XI, knj 4, dok. br. 48, 57 i 89).

ZAPOVEST KOMANDANTA BORBENE GRUPE „TATALOVIČ“ SRPSKOG DOBROVOLJAČKOG KORPUSA OD 27. APRILA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA JEDINICE 4. ARMIIJE JA NA KOMUNIKACIJI CABAR — PREZID — BABNO POLJE¹

SRPSKI DOBROVOLJAČKI KORPUS
STAB

O BR. 234
27. 4. 1945

ZAPOVEST

Sekcija Cerknica — Fijume² 1 : 100.000

1. — *Neprijatelj*: 1) Jače neprijateljske snage u nastupanju prema Starom Trgu³ zadržane su na liniji Stari Trg — Skrilje.⁴ Ostali deo neprijateljskih snaga, sa izvesnim brojem, bornih kola, probio se kod Koritence⁵ u pravcu Fontana,⁶ otkuda ugrožava neposredno Sv. Peter.⁷
2. — *Vlastite snage*: 2) Ojačani bataljon majora Rupnika⁸ u borbi sa neprijateljem istočno i zapadno od Starog Trga.
- Jedinice SDK⁹ na položajima kako je naređeno Zapovešću O. Br. 185/45.¹⁰

¹ Original (pisan na mašini, na srpskohrvatskom jeziku, ćirilicom) u AiZDG, k. 233/III. Zaglavlje nije pisano na mašini već je otisnut četvrtasti štambilj. Broj delovodnika i datum upisani su olovkom.

² Rijeka (geografska karta italijanskog izdanja).

³ Odnosi se na Stari Trg pri Ložu.

⁴ Vidi tom XI, knj, dok. br. 66 i 89.

⁵ Omaška; treba: Koritnice.

⁶ Italijanski naziv za selo Knežak.

⁷ Omaška; treba: Št. Peter, sada: Pivka. Na tom pravcu dejstvovala je 20. divizija JA (vidi tom XI, knj. 4, dok. br. 66 i 89).

* Odnosi se na 5. bataljon slovenačkih domobranaca pod komandom majora Vuka Rupnika.

⁹ Srpskog dobrovoljačkog korpusa

¹⁰ Dopisano olovkom „185/45“, Redakcija ovu zapovest nije pro-našla.

3. — *Zadatak:* 3) Na traženje komandanta Srpskog dobrovoljačkog korpusa, imadu se sve jedinice korpusa koncentrisati u jednu celinu u prostoru Postojna — Planina — Rakek. Pri tome Grupa »Tatalovič« ima za zadatak da najhitnije onemogući saobraćaj i snabdevanje partizanskih snaga na liniji Čabar — Prezid — Babno Polje, da tuče neprijatelja koji se nalazi angažovan u borbi sa bataljonom majora Rупnika i da se potom prebaci u određeni koncentracioni prostor.

U duhu ovog zadatka

NAREĐUJEM:

- 1) — 2. puk: 1) Odmah po prijemu ove zapovesti sakupiće se za pokret i krenuti još u toku noći tako da izbjije na Medvedjek 28. o. m. u zoru, gde prikupiti sve delove, održati dulji odmor a potom do mraka zauzeti položaje na oteku Vinkler¹¹ (k. 1004) — Parg (k. 1096) — trig. 1048 s. z. s. Draga.

29. o. m. nastaviti pokret na liniju Kozji vrh — trig. 943 — Prezid sa zadatkom presecanja saobraćajnice i čišćenja prostora Prezid prema Pargu i obostrano puta Parg — Prezid.

Nemački bataljon »Buhberger«¹² zauzeće 28. o. m. položaje na liniji Trava — trig. 944 — k. 1003 — k. 1058.¹³ Sa bataljonom podržavati vezu u pravcu s. Trava.

- 2) — 3. puk 2) Odmah po prijemu zapovesti koncentrisaće se počev sa levim krilom u s. Borovec¹⁴ odakle će krenuti za 2. pukom drumom Ravne — Draga — Medvedjek i nastaviti pokret na liniju Draga — Podpreska — Mošnevec (trig. 1149). Na ovu liniju izbiti do mraka 28. o. m.

29. o. m. puk će nastaviti pokret na liniji Prezid — s. Zbitke — Pozarišće (k. 1007) — k. 1067. Veza sa desnim krilom 2. puka na s. z. ivici s. Prezid. Veza sa 4. pukom duž šumskog puta u prav-

¹¹ Na karti 1 : 100.000 nije pronađeno. Verovatno se odnosi na brdo Kot, trig. 1004.

¹² Ovaj bataljon je bio iz sastava nemačke 188. brdske divizije (AIZDG. k. 157 III).

¹³ Kote 1003 i 1058 na karti 1 : 100.000, izdanje G. I JA, 1949, nisu pronađene.

¹⁴ Sada: Borovec pri Kočevski Reki.

cu s. Srednja Vas¹⁵ (2 km zapadno od Travnika) i s. Travnik.

3) — 4. puk: 3) 27. o. m. do 24 časa koncentrišaće se u Kočevskoj Reci. Od 24 časa dalje preuzima položaje puka bataljon »Nobert«.¹⁶

28. u 6 časova nastaviti pokret preko Ravna — Medvedjek — Draga — Podpreska na liniju Travnik — Hrib¹⁷ gde stići 28. o. m. do mraka.

Obezbeđenje i izviđanje u pravcu druma prema Novoj Vas i puta koji [se] odvaja preko Srednja Vas — Šegova Vas u pravcu Starog Trga. U tome položaju puk preuzima na sebe dužnost desne bočne zaštitnice grupe.

29. o. m. puk ostaje na položajima s time da pomeri svoj front prema s.z. duž puta Hrib — Srednja Vas — k. 1067, gde uhvatiti vezu sa desnim krilom 3. puka.

4) — *Opšta naređenja*: 4) Operativna ideja 27. i 28. i 29. jest bočni marš i prelaz u front u opštem pravcu zapad — severo-zapad sa ciljem presecanja neprijateljskog dotura, uništenja neprijateljskih snaga koje taj dodir i saobraćajnice obezbeđuju i ugrožavanje pozadine [neprijatelja] koji se bori kod Starog Trga.

Težište zadatka leži na 2. puku koji sa svojim levim krilom treba da onemogući i suzbije eventualni pokušaj neprijatelja da iz pravca Tršće — Čabar dođe u pomoć snagama u Prezid, odnosno Starom Trgu, a sa desnim krilom da zauzme čvorište puteva kod Prezida i to u pravcu Starog Trga i Leskove doline, odnosno Mašuna.

3. puk u bočnom maršu na liniju Podpreska — Mošnevec (trig. 1149) podupiraće za slučaj potrebe akciju i izvršenje zadatka 2. puka i 29. o. m., prema razvoju situacije dejstvovati u pravcu Starog Trga a u cilju sprečavanja prodora neprijateljskih snaga iz pretećeg obruča opkoljavanja.

4. puk u svojstvu pobočnice čisti i obezbeđuje sa severa i s.z. dejstvo ostalih delova grupe i izbacivanjem jakih izviđačkih snaga u pravcu Starog Trga onemogućava izbijanje opkoljenog neprijatelja istočno i s.i. preko s. Retja — Hrib — Travnik.

¹⁵ Sada: Srednja Vas-Loški potok.

¹⁶ Verovatno se odnosi na bataljon 17. SS policijskog puka (AIZDG. k. 20 V).

¹⁷ Sada: Hrib-Loški potok.

Cilj operacije do zaključno 29. jeste uništenje neprijateljske grupe kod Starog Trga i spajanje, odnosno hvatanje veze sa snagama majora Rupnika.

- 5) — *Veza:* 5) Veza sa štabom grupe putem radija do 28. do 18 časova, posle toga štab će se nalaziti u pokretu. Veza za 29. o. m. putem radio-stanice 2. puka a ukoliko ta veza zbog vremenskih ili topografskih prilika ne bi funkcionisala kurirom iz Drage do bata-ljona »Buhberger« kod Trave.

4. puk hvataće vezu u redovno dosad važeće vreme svojom radio-stanicom sa ovim štabom.

- 6) — *Snabdevanje:* 6) Snabdevanje pukova 28. i 29. redovnim putem iz magacina štaba grupe nije moguće. Snabdevanje municijom može da se izvrši tek sa linije Retje — Stari Trg. Prema tome pukovi neka računaju i ekonomišu sa zalihama hrane i municije koju imaju kod sebe do zaključno 30. o. m. do koga vremena mora pomenuta linija biti dostignuta. Daljne snabdevanje regulisaće se preko Rakeka — Cerknice.

Ranjene, bolesnike i zarobljene do 28. u 18 časova upućivati preko Medvedjeka — Grčarica za Rakitnicu. Posle toga preko Travnik — Hrib za Sodražicu.

Moje komandno mesto od 28. uveče u Sodražici.

Komandno mesto komandanta 2. puka 28. o. m. Srednja Vas, 29. o. m. Novi Kot.

Komandno mesto komandanta 3. puka 28. o. m. Lazec, 29. o. m. zaseok Zbitke.

Komandno mesto komandanta 4. puka Travnik.

Dostavljeno:

Komandantu 2, 3, 4. puka.
Motociklom u 9 50.

KOMANDANT GRUPE,

Potpukovnik
R. Tatalović

DODATAK: Komandant 4. puka uputiće 28. o. m. po podne jedno jače izviđačko odeljenje drumom Hrib do Sodražice sa zadatkom rekognosciranja puta i utvrđivanja sposobnosti toga puta za korišćenje kamionima. Pri polasku u Sodražicu podneće izveštaj komandantu Grupe.

Komandant grupe
potpukovnik
R. Tatalović

**ZAPOVEST KOMANDANTA BORBENE GRUPE „TATALO-
VIČ“ SRPSKOG DOBROVOLJAČKOG KORPUSA OD 30. AP-
RILA 1945. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA POSEDANJE
POLOŽAJA NA LINIJI RUNARSKO — SV. GREGOR¹**

SRPSKI DOBROVOLJAČKI KORPUS
STAB

O Br. 260
30. 4 1945

ZAPOVEST

Sekcija Cerknica — Fijume² 1 : 100.000

1) — *Neprijatelj*: 1) Neprijatelj je uspeo u snažnom na-
letu da razbije desno krilo nemačkog bataljona »Bu-
hberger«³ kod Trave i odbaci levo krilo 2. puka, a
jačim protivnapadom iz pravca Prezida da razbije 3.
puk.⁴

Operativna zamisao olakšanja situaci-
je⁵ na liniji Postojna — Sveti Petar⁶ dejstvom snaga
grupe u bok i pozadinu neprijateljskih snaga koje
tamo nadiru, onemogućena je.

Povodom ovakve situacije

NAREĐUJEM:

1) — 4. puk: 1) 30. IV t. g. izvršiće pokret odmah
po prijemu zapovesti putem Retje — Nova Vas do
mesta Studenec,⁷ a odatle izbiti seoskim putem pre-
ko Runarska na Mikunci (trig. 870), gde zauzeti
prihvatne položaje od Novi Pot — do k. 862. Ovo iz-
vršiti do mraka.

¹ Original (pisan na mašini, na sipskohrvatskom jeziku, ćiri-
licom) u AIZDG, k. 233/III. Zaglavlje nije pisano na mašini, već je
otisnut četvrtasti štambilj. Broj delovodnika i datum upisani su
mastilom.

² Rijeka (geografska karta italijanskog izdanja).

³ Ovaj bataljon bio je iz sastava nemačke 188. brdske divizije
(AIZDG. k. 157/III).

* Na tom pravcu nastupala je 29. divizija JA (vidi tom XI, knj.
4, dok. br. 74).

⁵ Vidi dok. br. 180.

• Omaška; treba: Št. Peter, sada: Pivka.

⁷ Sada: Studenec na Blokah.

Komoru uputiti preko Sodražice — Sv. Gregora — M. Slevica za Podzanj⁸ — Borovec⁹ (4, 1/2¹⁰ km zapadno od M. Slevice).

Na ovoj liniji nalaze se utvrđeni položaji koje zaposesti prema zapovesti koja će biti tako izdata.

- 2) — 3. puk: 2) Pošto se prikupio odstupa najdocnije 30. IV u 12 časova preko Retje — seoskim drumom na M. Log — Kračali — Žimarice i zaposeda položaje k. 862 — k. 772 do s. Črnc (zaključno).

Komoru uputiti preko Sodražice — Sv. Gregora za M. Slevicu.

- 3) — 2. puk: 3) 3. IV do 12 časova u zajednici sa 3. pukom izvršice pokret drumom Sodražica na Sv. Gregor i zauzeti položaje od levog krila 3. puka kod Črneca preko k. 741 — k. 752 do uključivo Hudi Konec.

Komoru uputiti preko Sodražice — Zamosteca — Žlebiča pa drumom uz železničku prugu u Dvorsku Vas.

Sve ostale zapovesti slediće.

- 4) — Veza: Veza kao do sada.

- 6) — Snabdevanje: Komore u prolazu kroz Sodražicu primiče hleb za 1. V t. g.

Ranjene i bolesne upućivati preko Sodražice — Žlebiča u Velike Lašče.

4. puk odmah po dolasku na nove položaje preuzeće sve da se uhvati veza sa snagama majora Rupnika¹¹ u pravcu Nova Vas. Te snage verovatno drže utvrđene položaje na visovima severno od Nove Vasi.

Moje komandno mesto od 10 časova pre podne Sv. Gregor a docnije Velike Lašče.

KOMANDTR r-RUPF.

potpukovnik

R. Tatalovič

⁸ Omaška; treba: Požžaga.

• Sada: Borovec pri Karlovići.

¹⁰ Omaška; treba: 2,5.

¹¹ Odnosi se na 5. bataljon slovenačkih domobranaca pod komandom majora Vuka Rupnika.

NAREĐENJE KOMANDANTA SS I POLICIJE TE KOMANDANTA U POZADINI FRONTA GRUPE ARMIIJA „E” OD 4. MAJA 1945. DA SE U LJUBLJANI PROGLAŠAVA POOŠTRENO OPSADNO STANJE¹

Komandant SS i policije

Ljubljana, 4. maj 1945.

Komand, u pozad. fronta

Grupe armija »E«

P a ž n j a , p a ž n j a !

Za Zaštitno područje Ljubljana-grad proglašavam pooštreno opsadno stanje od 19,00 časova. Sva civilna lica imaju odmah da napuste ulice. Svim građanskim licima zabranjen je izlaz od 19,00 do 7,00 časova. U protivnom pucaće se po sle samo jednog poziva. Lokale zatvarati u 19,00 časova. Putnici koji doputuju noću imaju da ostanu na železničkoj stanici do 7,00 časova. Svaki pokušaj sile ili protivljenja biće sprečen najoštrijim sredstvima.

Za tačnost:

Komand, u pozad. fronta

Vajs [Weis]

Grupe armija »E«

poruč. i adut.

Potpisao R e z e n e r [Rösener]
general SS jedinica i policije

Dostavljeno:

K-tu SS i pol.

Radio-stanici

Komandantu garnizona

Komandantu borbene grupe

¹ Prepis originala (pisanog na mašini, na nemačkom jeziku) u AIZDG, nemački fond, k. 226/5.